

**PUOLANGAN KUNNAN
ESIOPETUKSEN
OPETUSSUUNNITELMA**

2016

Päivitetty 10/2023

1. Esiopetussuunnitelman perusteet ja esiopetuksen järjestäminen Puolangalla	4
1.1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet	4
1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen	4
1.3 Paikallisen opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut	6
2. Esiopetuksen yleiset tavoitteet	7
2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	7
2.2 Esiopetus osana kainuulaista oppimispolkua	8
2.3 Arvoperusta	10
2.4 Oppimiskäsitys	10
2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa	11
2.5.1 Ajattelu ja oppiminen	11
2.5.2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	11
2.5.3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	11
2.5.4 Monilukutaito	11
2.5.5 Osallistuminen ja vaikuttaminen	11
3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri	11
3.1 Toimintakulttuurin periaatteet	11
3.2 Esiopetuksen oppimisympäristöt	12
3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa	13
4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet	15
4.1 Monipuoliset työtavat	15
4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena	15
4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet	16
4.3.1 Ilmaisun monet muodot	16
4.3.1.1 Musiikillinen toiminta	16
4.3.1.2 Kuunteleminen	16
4.3.1.3 Laulaminen	17
4.3.1.4 Soittaminen	17
4.3.1.5 Käsityöt	17
4.3.1.6 Kuvallinen ajattelu ja kuvailmaisuus	17
4.3.1.7 Suullinen ja kehollinen ilmaisu	18
4.3.2 Kielen rikas maailma	18
4.3.2.1 Lapsen kielellisten vuorovaikutustaitojen vahvistaminen	19
4.3.2.2 Lapsen kielellisen itseilmaisun vahvistaminen	19
4.3.2.3 Herätellään ja vahvistetaan kiinnostusta lukemista ja kirjoittamista kohtaan	19
4.3.2.4 Kirjallisuuteen, kieleen ja kulttuuriin tutustuminen	19
4.3.3 Minä ja meidän yhteisömme	19
4.3.4 Tutkin ja toimin ympäristössäni	20
4.3.4.1 Matemaattiset taidot	20
4.3.4.2 Ympäristökasvatus	21
4.3.4.3 Teknologiakasvatus	21
4.3.5 Kasvan ja kehityn	21
4.3.5.1 Liikunnan keskeiset sisällöt esiopetuksessa	22
4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä	22
4.4.1 Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa	22
5. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki	22
5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet	22
5.2 Tuen järjestäminen paikallisesti	23
5.3 Yhteistyö huoltajien kanssa tuen aikana	24
5.4 Yleinen tuki	24
5.5 Tehostettu tuki	25
5.6 Erityinen tuki	27
5.6.1 Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma	28

5.6.2. Pidennetty oppivelvollisuus	28
5.6. Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot	30
5.6.1. Osa-aikainen erityisopetus	30
5.6.2. Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet	
5.7 Paikallisesti päätettävät asiat	31
6. Opiskeluhoolto	
6.1. Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhoolto suunnitelma	
Yhteisöllinen opiskeluhoolto ja sen toimintatavat	19
6.2. Yksikkökohtainen opiskeluhoolto	35
6.3. Yksilökohtainen opiskeluhoolto	35
6.4. Opiskeluhoollon yhteistyö järjestäminen lasten ja huoltajien kanssa	35
6.5. Opiskeluhooltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen	36
7. Liitteet	37

1. ESIOPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET JA ESIOPETUKSEN JÄRJESTÄMINEN PUOLANGALLA

1.1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on perusopetuslain¹ mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys², jonka mukaan paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja esiopetus toteutetaan. Opetussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaavat erityisesti perusopetuslaki ja -asetus sekä esiopetuksen tavoitteita määrittävä valtioneuvoston asetus³.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa. Uudistuksen valmistelun lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten tuomat haasteet tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Perusteita on valmisteltu laajassa yhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Opetussuunnitelman perusteet on päätös esiopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä, huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön yhteistyöstä sekä opiskeluhuollonkeskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhuollon tavoitteista.⁴ Esiopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet liittyvät yhteen ja muodostavat toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältää esiopetuksen tavoitteita koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältävät viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selventää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan. Esiopetusta ohjaavista säädöksistä poiketen tässä perusteasiakirjassa käytetään oppilaasta esiopetukseen paremmin soveltuvana sanaa lapsi, oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä kasvun ja oppimisen tuki. Perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto käytetään perusteissa opiskelija- ja oppilashuoltolain mukaista ilmaisua opiskeluhoolto.

1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä⁵. Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatus- ja opetustyön, opiskeluhuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta. Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä. Opetuksen järjestäjä ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma

1 Perusopetuslaki (628/1998) 14 § 2 mom. ja Valtioneuvoston asetus (422/2012) 13§

2 Perusopetuslaki (628/1998) 14 § 2 mom. ja Valtioneuvoston asetus (422/2012) 13§

3 Valtioneuvoston asetus (422/2012)

4 Perusopetuslaki 14 § 2 mom. (477/2003)

5 Perusopetuslaki (628/1998) 15 § 1 mom.

- lastensuojelulain⁶ mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- yhdenvertaisuuslain⁷ mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma
- mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät koulutusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset
- tasa-arvolain⁸ mukainen tasa-arvosuunnitelma

Opetuksen järjestäjä hyväksyy⁹ opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa esiopetusta varten. Paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille opetuksen järjestäjän esiopetuksen yksiköille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä yksikkökohtaisia osia sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä päättää. Opetuksen järjestäjät voivat myös sopia järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä opetussuunnitelmaa laadittaessa, sitä arvioitaessa ja kehitettäessä. Lisäksi opetuksen järjestäjän tulee laatia¹⁰ esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva vuosittainen suunnitelma ja tiedottaa huoltajille ennalta siinä päätetyistä keskeisistä asioista. Suunnitelmassa tarkennetaan, miten paikallista opetussuunnitelmaa kussakin esiopetuksen yksikössä kyseisen vuoden aikana toteutetaan.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että esiopetuksen henkilöstö sekä huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Myös lasten näkemyksiä kuullaan ja hyödynnetään kehittämisessä¹¹. Huoltajien ja lasten kannalta mielekkäisiin osallistumis- ja vaikuttamistapoihin kiinnitetään erityistä huomiota. Perusopetuslaki¹² velvoittaa laatimaan esiopetuksen opetussuunnitelman yhteistyössä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystieteiden tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Lasten eheän oppimisen polun turvaamiseksi on tärkeää, että muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstö saa mahdollisuuden tutustua ja osallistua esiopetuksen opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen.

Esiopetuksessa olevalla lapsella on perusopetuslain¹³ turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä suotuisan kehityksen ja oppimisen edellyttämää tukea jokaisena esiopetuksen työpäivänä. Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen esiopetuksessa olevan lapsen kanssa työskentelevä noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja muita toimintaa ohjaavia normeja. Myös lapsen kasvun ja oppimisen tukeen kuuluvat lasten yksilölliset suunnitelmat¹⁴ laaditaan yhteisen opetussuunnitelman pohjalta.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin tarkoitus¹⁵ on esiopetuksen laadun kehittäminen ja lasten oppimisen edellytysten parantaminen. Paikallisen opetussuunnitelman ja sitä tarkentavan vuosittaisen suunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi on osa arviointitehtävää ja siihen perustuvaa kehittämistä. Opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen yksiköiden tuottaman tiedon lisäksi esiopetuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

6 Lastensuojelulaki (417/2007) 12 §; Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 12 §

7 Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6§

8 Laki naisten ja miesten tasa-arvosta (609/1986) ja sen muutos (1329/2014)

9 Perusopetuslaki (628/1998) 15 § 1 mom.

10 Perusopetusasetus 9 § (852/1998)

11 Perusopetuslaki 47a (1267/2013); YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

12 Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

13 Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

1.3 Paikallisen opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut

Kainuun esiopetuksen opetussuunnitelma on laadittu ja hyväksytty suomen kielellä yhteistyössä Kainuun kuntien kesken ja se koskee Kajaanin ja Kuhmon kaupunkeja, Hyrynsalmen, Paltamon, Puolangan, Ristijärven, Sotkamon ja Suomussalmen kuntia. Kainuussa esiopetusta järjestetään jokaisessa kunnassa osana sivistyspalveluiden toimintaa. Järjestämisestä vastaavat kunta ja esiopetusta järjestetään Puolangalla päiväkodissa. Maakunnallisena yhteistyönä on laadittu luvut 1-4 ja 7, arvioinnin ja kehittämisen käytännöt on kuvattu luvuissa 3 ja 4. Kuntakohtaiset osuudet koskevat lukuja 5 ja 6. Tämä opetussuunnitelma on laadittu sähköisesti. Puolangan esiopetussuunnitelma julkaistaan sähköisessä muodossa sen jälkeen, kun opetussuunnitelma on hyväksytty sivistyslautakunnassa.

Esiopetuksen henkilöstö, lapset ja huoltajat ovat voineet työskentelyn edetessä osallistua eri tavoin opetussuunnitelman tekemiseen (kyselyt, saduttamiset) ja tulokset ovat nähtävillä Kainuu ops 2016-kotisivulla. Yhteistyökumppanit ovat myös saaneet mahdollisuuden osallistua opetussuunnitelman kehittämiseen. Kommentointi on ollut mahdollista varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, sosiaali- ja terveystoimen asiantuntijoille sekä muille tarvittaville yhteistyötahoille lokakuussa 2015.

Tämä Puolangan esiopetuksen opetussuunnitelma on kirjoitettu valtakunnallisten perusteiden ja Kainuun yhteisen opetussuunnitelman pohjalta. Opetussuunnitelma toteutetaan sähköisessä muodossa ja se on luettavissa kunnan nettisivuilla. Esiopetus järjestetään Touhula Puolangan päiväkodilla.

Paikallinen opetussuunnitelma ja sitä tarkentava vuosittainen suunnitelma¹⁵ laaditaan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla tässä luvussa kuvattuja tavoitteita ja periaatteita noudattaen. Opetuksen järjestäjä voi päättää opetussuunnitelmaan sisältyvien päätösten delegoinnista esiopetuksen yksiköille ja antaa siihen liittyvät ohjeet. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellään kunkin pääluvun lopussa, mitä paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee kyseisen luvun osalta päättää ja kuvata.

Paikallista opetussuunnitelmaa valmisteltaessa opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa,

- millä kielillä annettavaa opetusta varten opetussuunnitelma laaditaan ja hyväksytään
- laaditaanko paikallinen opetussuunnitelma esiopetuksen yksiköiden yhteisenä, kokonaan tai osin yksikkökohtaisena, seudullisena tai käytetäänkö muuta ratkaisua
- millaista opetussuunnitelman rakennetta, asioiden käsittelyjärjestystä ja julkaisutapaa käytetään
- miten esiopetuksen henkilöstö, lapset ja huoltajat osallistuvat opetussuunnitelman laatimiseen, arviointiin ja kehittämiseen
- miten opetussuunnitelman laatimiseen liittyvä yhteistyö varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja sosiaali- ja terveystoimen asiantuntijoiden sekä muiden tarvittavien yhteistyökumppaneiden kanssa toteutetaan
- miten paikalliset erityispiirteet, esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat, kehittämisen tavoitteet sekä lapsia koskevat suunnitelmat otetaan opetussuunnitelmaa valmisteltaessa huomioon
- laaditaanko tasa-arvolain sekä yhdenvertaisuuslain mukaiset suunnitelmat osana opetussuunnitelmaa vai erillisinä ^{16 17}
- miten opetussuunnitelmasta ja sitä tarkentavasta vuosittaisesta suunnitelmasta tiedotetaan huoltajille ja sidosryhmille

- miten opetussuunnitelma laaditaan, miten sen toteutumista arvioidaan ja miten sitä kehitetään.

15 Perusopetusasetus (852/1998) 9 §

16 Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) ja sen muutos (1329/2014)

17 Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 §

2. ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET

Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on otettava huomioon lapsen etu. Esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että lapsilla on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta. Leikkiessään ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla. Esiopetuksessa lapsilla on tilaisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisten taitojensa vahvistamiseen. Tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja omaa ainutlaatuisuuttaan.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana. Esiopetusta toteutetaan inklusion periaatteiden mukaisesti. Esiopetuksella on suuri merkitys lasten kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä.

2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja -asetukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin.

Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on otettava huomioon lapsen etu. Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki¹⁹, tasa-arvolaki²⁰, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus²¹ ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus²². Suomen perustuslain²³ mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiopetusta²⁴. Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan²⁵. Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa ja kouluissa.

Esiopetuksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetusta voidaan antaa muulla kuin edellä mainituilla perusopetuslain mukaisilla opetuskielillä, jos se ei vaaranna lasten mahdollisuuksia seurata opetusta²⁶. Tästä määrätään tarkemmin luvussa Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet – Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Laissa säädetään, että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään valtioneuvoston asetuksessa²⁷.

19 Yhdenvertaisuuslaki (21/2004) 20 Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta (609/1986) 21 Euroopan ihmisoikeuksien sopimus, Valtiosopimukset (63/1999) 22 YK:n yleissopimus lastenoikeuksista 1989 23 Suomen perustuslaki (731/1999) 6 § 2 mom. 24 Perusopetuslaki 26 a § 4 mom. (1040/2014) 25 Perusopetuslaki 26 a § 4 mom. (1040/2014) 26 Perusopetuslaki 10 § 1 mom. (1288/1999) 27 Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2-4 §

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden, ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia²⁸. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa 5.5. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja.

Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Esiopetuksessa otetaan myönteisellä tavalla huomioon lasten erilaiset kielelliset, kulttuuriset, katsomukselliset ja uskonnolliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta²⁹. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava opiskeluhoito ovat maksuttomia³⁰. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria, ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön³¹. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Lapsia ohjataan yksilöinä ja ryhmänä ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään ja siitä, että ryhmässä ei kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa muille. Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin luvuissa 3 ja 6. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain³² mukaisia kasvatuskeskusteluja ja kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla. Opetuksen järjestäjä huolehtii lain edellyttämän suunnitelman laatimisesta joko erillisenä tai osana paikallista opetussuunnitelmaa.

Kunta tai esiopetuksen järjestämiseen luvan saanut muu opetuksen järjestäjä voi hankkia esiopetuspalvelut julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään esiopetusta koskevien säädösten, järjestämisluvan sekä näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

2.2. ESIOPETUS OSANA KAINUULAISTA OPPIMISEN POLKUA

On tärkeää, että varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lasten kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten kasvun tukemisen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhdessä osiossa Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

kuvatulla tavalla. Opetus- ja muu henkilöstö tekevät huoltajien kanssa yhteistyötä lasten oppimisen polun kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä. Tämän varmistamisessa henkilöstön yhteistyön ja osaamisen suunnitelmallisella johtamisella esiopetusyksiköissä ja opetuksen järjestäjän tasolla on tärkeä merkitys.

28 Perusopetusasetus (852/1998) 3 § 2 mom.

29 Perusopetuslaki 3 § 3 mom. (628/1998)

30 Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003) ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 9 § 4 mom.

31 Perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013)

32 Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013) sekä 36 ja 36 a § (477/2003 ja 1267/2013)

Valtioneuvoston asetuksen³³ mukaan esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Kasvun ja oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti. Esiopetuksen tehtävänä on vahvistaa lapsen yksilöllisiä oppimisedellytyksiä ja tervettä itsetuntoa tarjoamalla hänelle myönteisiä oppimiskokemuksia ja mahdollisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa. Esiopetuksessa edistetään, tuetaan ja seurataan lapsen oppimisen valmiuksien kehittymistä ja ehkäistään ennalta mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittävät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan. Lasten osaamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. Yksilöllisesti pohditut tavoitteet hyödyttävät lasten kasvua ja oppimista, joten opettaja keskustelee kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisen tavoitteista lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tavoitteellisuuden lisäämiseksi opettaja voi yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa laatia kullekin lapselle oppimissuunnitelman. Oppimissuunnitelma on laadittava, mikäli lapsi saa tehostettua tukea. Erityisen tuen³⁴ piirissä oleville lapsille laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Esiopetuksessa seurataan ja tuetaan kunkin lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä hänen tietojensa ja taitojensa kehittymistä. Tavoitteena on samalla pyrkiä ennaltaehkäisemään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Lapsen minäkäsitys vahvistuu arvostavan vuorovaikutuksen, monipuolisten oppimiskokemusten sekä kannustavan palautteen avulla. Esiopetuksen aikana lapset tutustuvat lähiympäristöönsä, sen ihmisiin ja luontoon sekä näiden moninaisuuteen. Leikillä ja mielikuvituksen käytöllä on tärkeä merkitys lasten myönteisen kehityksen sekä uusien tietojen ja taitojen opettelun kannalta. Esiopetus tarjoaa lapsille tilaisuuksia vuorovaikutukseen, ilmaisun eri muotoihin ja uusiin kokemuksiin. Lasten mielenkiinnon kohteisiin tutustutaan yhdessä erilaisissa oppimisympäristöissä. Näin lapsille avautuu mahdollisuuksia ystävyteen, oppimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Kun huoltaja on ilmoittanut lapsen esiopetukseen, lähtökohtana on, että lapsi osallistuu³⁵ kaikkeen toimintaan. Opetuksen järjestäjä päättää ja tiedottaa huoltajille lapsen sairaudesta tai muusta syystä johtuvan vapautuksen hakemiseen liittyvistä käytännöistä. Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

Puolangan kunta määrittelee itsenäisesti esiopetuksen lukuvuoden alkamis- ja päättymisajankohdat sekä loma-ajat. Päivittäinen toiminta-aika on määritelty koulukuljetuksen aikatauluun sopivaksi. Esiopetusta järjestetään kuitenkin vähintään 700 tuntia lukuvuodessa.

Kainuun yhteinen esiopetuksen opetussuunnitelma toimii velvoittavana asiakirjana jokaisen esiopetusyksikön toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Puolangan esiopetuksen osalta yhteisesti

tehdyt luvut on tarkennettu paikallisen esiopetuksen käytäntöjen ja tarpeiden sekä Opetushallituksen esiopetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Maakunnallisen yhteisen oppimissuunnitelman tavoitteena on yhtenäistää koko Kainuun esiopetusta ja esiopetus on linkkinä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen välillä. Esiopetuksen yhtenäisyys, samat käytänteet ja toiminnan sisällöt mahdollistavat lapsille tasavertaisen lähtökohdan koulupolulle kaikissa Kainuun kunnissa.

33 Valtioneuvoston asetus (422/2012) 5§

34 Perusopetuslaki 16 a§ 1 mom. (628/1998)

35 Perusopetuslaki 35 § (1040/2014)

2.3. ARVOPERUSTA

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti. Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten erilaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistetaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunteita ja kauneudentajuun.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin sekä kotien erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatusnäkemys on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta³⁶.

Esiopetuksessa noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennako-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden³⁷ periaate. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamaton. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

Puolankalainen identiteetti ja kotiseututuntemus toimivat pohjana kansainvälisyyteen kasvamiselle. Lapsi oppii arvostamaan ja kunnioittamaan itseään ja muita monikulttuurisessa ympäristössä. Kaikessa toiminnassa lapsen aktiivinen toiminta ja osallisena oleminen on ensiarvoisen tärkeää. Esiopetusympäristön tulee mahdollistaa lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Tavoitteena on edistää lasten fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia.

Luonto on tärkeä ja läheinen osa kainuulaisuutta. Esiopetuksessa lapsille luodaan arvot luonnonsuojelusta, luonnon arvostuksesta, kunnioituksesta ja huomioimisesta. Luonto on yksi esiopetuksen oppimisympäristöistä, jossa toimitaan kaikkina vuodenaikoina kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti ja jota hyödynnetään eri oppimiskokonaisuuksissa.

Kulttuuriperinteet vahvistavat kotiseudun arvostamista ja Puolangan kunnan ominaispiirteet huomioidaan. Esiopetuksessa hyödynnetään Puolangalla olevia tapahtumia ja yhteistyötahoja, jolloin syntyy vuorovaikutusta ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Kainuun murre, musiikki ja kirjallisuus tuovat oman lisänsä puolankalaiseen esiopetukseen ja lasten kanssa tutustutaan erilaisiin murre- ja sanontoihin, lauluihin ja kirjallisuuteen. Tutustumiskohteet valitaan mahdollisuuksien ja lapsiryhmän kiinnostuksen mukaan.

2.4. OPPIMISKÄSITYS

Lapsilähtöisyys on esiopetuksen lähtökohta ja lapsen osallisuus on ensiarvoisen tärkeää. Lapsen kanssa keskustellaan ja aikuinen ohjaa lasta ollen aidosti läsnä. Lapsen ideoille ja ajatuksille annetaan mahdollisuuksia ja lasta autetaan toteuttamaan niitä. Toiminnan suunnittelussa huomioidaan erilaiset oppijat. Lapselle annetaan tilaa ja aikaa toimia omien edellytystensä puitteissa. Lapsi on aktiivinen toimija, hänelle annetaan mahdollisuuksia toteuttaa itseään yrittämisen ja erehtymisen kautta. Oppimistilanteet ovat toiminnallisia. Lapsi pääsee oppimaan ja kokemaan asioita erilaisissa ympäristöissä.

2.5. LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN ESIOPETUKSESSA

2.5.1. Ajattelu ja oppiminen

Esiopetuksen perusta on yhdessä tekeminen vuorovaikutuksessa toisten lasten kanssa. Lapsi harjoittelee oppimaan oppimisen taitoja. Lapsen minäkuvaa vahvistetaan ja lasta rohkaistaan omaan ajatteluun positiivisella palautteella. Lasta kannustetaan ideoimaan, toteuttamaan ja arvioimaan omaa tekemistä kuvien, saduttamisen, videon ja omien tuotosten kautta.

2.5.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Lapsi harjoittelee aikuisen ohjauksessa hyvän vuorovaikutuksen taitoja, kuuntelemaan toisia ja hyväksymään eriävät mielipiteet sekä harjoittelee ongelmatilanteiden selvittelyä rakentavasti. Esiopetuksessa luodaan myönteisiä ihmissuhteita, harjoitellaan tunnetaitoja sekä erilaisuuden hyväksymistä ja arvostamista. Jokainen lapsi on arvokas ja häntä kohdellaan sen mukaisesti. Itseilmaisua ja kielitietoisuutta tuetaan erilaisten harjoitusmateriaalien, draaman ja satujen avulla.

2.5.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Lapsi on aktiivinen toimija, joka oppii toiminnan kautta havainnoimaan terveisiin elämäntapoihin ja hyvinvointiin vaikuttavia asioita. Lapsen omatoimisuutta tuetaan turvallisessa ympäristössä, jossa lapsen on mahdollista pyytää ja saada aikuisen apua. Ympäristön arvostaminen ja siitä huolehtiminen ovat mukana jokapäiväisessä toiminnassa. Monipuolinen ja riittävä liikunta tukevat lapsen hyvinvointia ja oppimista. Lapsi saa liikuntaa päivittäin. Retket opettavat turvallista liikkumista ja niiden kautta lapsi tutustuu lähiympäristön kohteisiin. Sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelu on tärkeä osa jokaista arjen toimintaa pitkin esiopetusvuotta. Lapsia kannustetaan huomioimaan toisensa ja osoittamaan arvostusta toisiaan kohtaan erilaisista persoonista huolimatta. Kasvattajat ohjaavat lapsia myös leikkimään yhdessä ja katsomaan, ettei kukaan jää yksin.

2.5.4. Monilukutaito

Yhdessä vanhempien kanssa tuetaan lapsen monilukutaidon kehittymistä. Lapsen kanssa tutustutaan erilaisiin kuviin ja teksteihin sekä lasta kannustetaan omien tuotosten tekemiseen. Teknologiaa hyödynnetään monilukutaidon kehittämisessä ja tutustutaan paikalliseen lastenkulttuuritarjontaan. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on kuvattu Kainuun esi- ja perusopetuksen yhteisessä tv-suunnitelmassa, joka sisältää taitotasokuvaukset lapselle ja esiopettajalle.

2.5.5. Osallistuminen ja vaikuttaminen

Lapset ja huoltajat osallistuvat esiopetuksen suunnitelmien tekemiseen, toteuttamiseen ja arviointiin yhdessä henkilöstön kanssa. Lapsi on aktiivinen ja vastuullinen toimija, jonka mielipiteitä arvostetaan. Arvoperusta, oppimiskäsitys ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon ja niitä syvennetään esiopetuksen toimintakulttuuria, opetuksen toteuttamista, kasvun ja oppimisen tukea ja opiskeluhoitoa käsittelevissä osissa opetussuunnitelmaa.

3. KASVUA JA OPPIMISTA TUKEVA TOIMINTAKULTTUURI

3.1. TOIMINTAKULTTUURIN PERIAATTEET

Esiopetusvuoden ainutkertaisuutta arvostetaan mahdollistamalla ja kehittämällä vuorovaikutusta lasten kesken sekä lasten ja aikuisten välillä. Toimintakulttuuri näkyy esiopetuksessa mm. vuorovaikutuksessa, pedagogisissa käytännöissä ja myönteisessä ilmapiirissä. Toimintakulttuuria tulee kehittää kohti yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa, aitoa lasten ideoiden ja aloitteiden siirtämistä osaksi esiopetusta. Esiopetuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta suojellaan kaikenlaiselta häirinnältä, mm. väkivallalta ja kiusaamiselta ja häntä lohdutetaan silloin kun hän sitä tarvitsee. Kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää ei sallita ja niihin puututaan ja niistä keskustellaan lasten huoltajien kanssa etsien ratkaisuja. Lasten vertaissuhteita tuetaan päivittäisissä toiminnoissa. Aikuinen on aktiivisesti mukana päivän eri tilanteissa. Tavoitteena on tukea lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelua ja kehittymistä. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti. Ristiriitoja opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan rakentavasti aikuisen läsnäololla ja ohjauksella lasten vuorovaikutustilanteissa.

Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Aikuisen läsnäolo ja antama ohjaus vuorovaikutustilanteissa on tärkeää

Lasten leikeille, aloitteille ja kokeiluille kuten projekteille ja teemaviikoille on aidosti aikaa ja tilaa. Lapset ja aikuiset luovat yhdessä leikki- ja seikkailumaailmoja, joihin kiedotaan reaali maailmasta nousevia, ajattelua ja oppimaan oppimisen taitoja kehittäviä ongelmanratkaisutehtäviä. Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään jatkuvasti luontevana osana esiopetuksen arkea. Toiminnassa ja arvioinnissa muistetaan oppimisen ja oivaltamisen ilo, lupa kokeilla, yrittää ja erehtyä sekä havaita asioiden positiivisia puolia. Ilo onnistumisesta ja oivaltamisesta jaetaan yhdessä. Tavoitteena on lapsen osallisuuden lisääminen. Tieto- ja viestintätekniisten taitojen harjoittaminen on mahdollistettava kaikille tasapuolisesti. Tvt-asioissa kehittämiskohteena on opetushenkilöstön koulutus ja laitekantojen lisääminen esiopetuksessa. Opetushenkilöstön koulutusta toteutetaan Kainuun tvt-suunnitelman mukaisesti.

3.2. ESIOPETUKSEN OPPIMISYMPÄRISTÖT

Kokonaisvaltainen oppimisympäristö ja eheytetty opetus toimivat esiopetuksen perustana. Tilat, paikat, välineet, yhteisöt ja käytännöt tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Lasten osallisuuden tukeminen ja kiinnostuksen kohteet ovat oppimisympäristöjen suunnittelun ja luomisen lähtökohtana. Lasten ja huoltajien kanssa voidaan tehdä yhteistyötä esiopetuksen oppimisympäristöjen rakentamisessa. Lapsille annetaan tilaa ja mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla. Lasten valmiutta elinikäisen oppimisen polulle tuetaan ja luodaan pohjaa kestäväen elämäntavan omaksumiselle.

Lapsilla on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön, jossa on huomioitu myös lasten hyvinvointi ja terveys. Yhteisesti sovitulla säännöllä ja toimintatavoilla luodaan turvallinen ja muita kunnioittava ilmapiiri. Esiopetuksen oppimisympäristö on monimuotoinen ja sisältää ulko- ja sisätilat, ympäröivän lähiluonnon ja rakennetun ympäristön. Lasten luonnon tuntemusta ja luontosuhdetta vahvistetaan lähiluontoon kaikkina vuodenaikoina. Sisä- ja ulkotiloissa huomioidaan monipuolisesti oppimiskokonaisuudet ja niihin liittyvät työtavat. Lapsilla on mahdollisuus toteuttaa itseään musiikillisesti, tekemällä käsitöitä ja ilmaisemalla itseään suullisesti ja kehollisesti. Lasten kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun kehittymistä tuetaan ja niissä syntyviä tuotoksia dokumentoidaan monipuolisesti ja laitetaan esille. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen. Oppimisympäristöissä on riittävästi tieto- ja viestintäteknologista välineistöä ja osaamista. Lapsilla on mahdollisuus päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen yksin ja yhdessä muiden kanssa. Ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömisen ja ravintoon liittyvän osaamisen oppimisympäristönä.

Lapsilla on mahdollisuus rauhoittumiselle ja levolle. Huolehditaan, että esiopetuksen oppimisympäristöt ovat sisäilmaltaan terveellisiä ja turvallisia. Kaikilla esioppilailla on mahdollisuus käyttää kirjasto-, kulttuuri-, retkeily- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia tasa-arvoisesti.

Leikki on keskeinen esiopetuksen työskentelytapa, joissa näkyy lasten osallisuus ja kiinnostuksen kohteet. Esiopetuksessa luodaan leikkiympäristöjä, jotka tukevat lasten sosiaalisia- ja vuorovaikutustaitoja, heidän kasvua ja oppimistaan sekä laaja-alaisen osaamisen kehittymistä. Oppimisympäristöissä on monipuolisesti erilaisia leikki- ja toimintavälineitä, joiden avulla lapsi voi leikkiä ohjatusti ja omaehtoisesti. Riittävät tilat, välineet ja henkilökunta takaavat mahdollisuuden leikkiin.

Oppimisympäristöt edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä toimintaa ja mahdollistavat toiminnan eriyttämisen lasten yksilölliset tarpeet huomioiden. Lasten mahdolliset erityisvaikeudet huomioidaan oppimisympäristöjen rakentamisessa. Oppimisympäristöjä havainnoidaan, arvioidaan ja kehitetään jatkuvasti yhdessä lasten ja huoltajien kanssa huomioiden lasten vaihtuvat kiinnostuksen kohteet ja mahdolliset lapsen yksilölliset tuen tarpeet.

3.3. YHTEISTYÖ ESIOPETUKSEN AIKANA JA SIIRTYMÄVAIHEISSA

Yhteistyön tavoitteina on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhdessä opetuksen järjestäjän johdolla.

Yhteistyö esiopetuksessa

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteistyöllä opetussuunnitelmien laatimisessa ja kehittämisessä edistetään varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen laatua. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstöllä on myös mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin käytännössä. Lasten kasvun ja oppimisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia.

Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalvelujen henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Lasten kasvun ja oppimisen tuen sekä esiopetuksen opiskeluhuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätoimintaa. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Lapsia kuullaan toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliavustajaa. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia huoltajien väliselle keskustelulle.

Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvuympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Opettaja keskustelee kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista. Lasten ja huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja mahdollisen lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään. Keskustelulle huoltajien kanssa varataan riittävästi aikaa. Huoltajien kieli- ja kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa.

Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kasvun ja oppimisen etenemisestä. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten kasvun ja oppimisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajien tulee saada tietoa kuljetuksista ja opiskeluhollosta esiopetuksen aikana sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista varhaiskasvatuspalveluista. Huoltajien ja lasten palaute otetaan huomioon opetusta, tuen muotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä.

Yhteistyö paikallisesti esiopetuksessa

Moniammatillinen yhteistyö ja verkostotyöskentely kuuluvat esiopetukseen. Puolangalla kasvatus- ja opetustyössä käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja toimintatapoja, joita kuvataan opiskeluhoitosuunnitelmassa luvun 6 mukaisesti ja Kainuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki kuvataan luvussa 5. Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus tekevät yhteistyötä paikallisesti sovittujen käytänteiden mukaisesti. Yhteistyötä tehdään mahdollisuuksien mukaan muiden paikallisten toimijoiden kanssa. Lapsille annetaan mahdollisuuksia toimia yhteistyössä eri yhteisöjen, ryhmien ja henkilöiden kanssa. Esiopetuksessa osallistutaan tarpeen mukaan perhepalveluverkosto-palavereihin, joiden kokoonpanoon kuuluu mm. lastenneuvolan ja koulun terveydenhoitaja, perhetyöntekijät, psykiatrinen sairaanhoitaja ja päiväkodin johtaja.

Puolangalla arvioidaan esiopetuksen laatua tarpeen mukaan päiväkodin toimesta tehtävällä kyselyllä. Perheeltä tulevat ideat ja kehittämistoimenpiteet pyritään ottamaan huomioon. Työyhteisön jäsenet arvioivat ja kehittävät omaa työtään, toimintakulttuuria ja oppimisympäristöä osana esiopetuksen muuta laadun kehittämistä.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämänvaiheita. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia sekä heidän kasvu- ja oppimisedellytyksiään. Siirtymävaiheiden käytäntöjen tulee olla suunnitelmallisia. On tärkeää, että paikallisissa varhaiskasvatusta ja perusopetusta koskevissa suunnitelmissa on yhtenäinen linja siirtymävaiheisiin liittyvistä käytännöistä. Käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään henkilöstön yhteistyössä. Huoltajilta saatu palaute otetaan kehittämisessä huomioon.

Opetuksen järjestäjä luo yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kasvua ja oppimista tukevalla tavalla. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen sekä opiskeluhoillon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä yksiköstä toiseen tai koulutusasteelta toiselle. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä. Esiopetuksen tai

perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeuksellisesta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

Yhteistyö paikallisesti siirtymävaiheessa

Lapsen siirtyessä kotoa tai varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, varhaiskasvatuksen opettaja/lapsen huoltaja täyttää Tietoja tulevasta esioppilaasta-lomakkeen ja siirtää tiedon huoltajien luvalla tulevalle esiopettajalle. Tuleville esioppilaille järjestetään eskariin tutustumispäivä.

Esiopetuksesta perusopetukseen siirryttäessä esiopetusryhmä käy tutustumassa kouluun, sen tiloihin ja tulevaan luokanopettajaan. Koululla on keväällä avoimien ovien päivä, jolloin esikoululaiset saavat käydä yhdessä huoltajiensa kanssa ilmoittautumassa ja tutustumassa kouluun. Tulevalla opettajalla on mahdollisuus vierailla esiopetusryhmässä.

Esiopettaja täyttää Tietoja koulutulokkaasta-lomakkeen ja siirtää tiedot tiedonsiirtopalaverissa. Tuen tarpeessa olevien lasten kohdalla tiedonsiirto tapahtuu kolmiportaisen tuen tai henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) arviointipalaverissa.

Siirtymävaiheissa tehdään yhteistyötä huoltajien, varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen kanssa. Esiopetukseen ja perusopetukseen siirtyville lapsille järjestetään tutustumisia tulevassa opetusryhmässä. Huoltajille järjestetään tiedotustilaisuus tai vanhempainilta, joissa kerrotaan tulevasta lukuvuodesta, sen tavoitteista ja toiminnasta. Siirtymävaiheiden tiedonsiirtoon pyydetään huoltajan lupa ja tiedonsiirto koskee vain kasvun ja opetuksen kannalta välttämättömiä tietoja. Tiedonsiirrossa ovat läsnä vain ne, jotka ovat vastuussa tiedon siirtämisestä ja vastaanottamisesta. Tiedonsiirron tarkemmat käytännöt on kuvattu luvuissa 5 ja 6.

4. ESIOPETUKSEN TOTEUTTAMISEN PERIAATTEET

Esiopetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon aiemmissa luvuissa kuvatut esiopetuksen yleiset tavoitteet sekä toimintakulttuurille asetetut tavoitteet.

4.1. MONIPUOLISET TYÖTAVAT

Työtapojen valintaa ohjaavina periaatteina ovat esiopetussuunnitelman perusteissa mainittu arvoperusta luvussa 2.3. Arvot rakentuvat henkilökunnan ja vanhempien sekä lasten yhteisessä pohdinnassa, jota tehdään vuosittain aina tarvittaessa. Avoimuus ja esiopetuksen arjesta tiedottaminen mahdollistavat lasten ja vanhempien osallisuuden, tietoisuuden toiminnasta ja aidon palautteenantamisen. Toimintaperiaatteena pidetään lasten kiinnostuksen herättämistä ja ylläpitoa oppimiseen. Työtapoina ovat uusiin asioihin tutustuminen ja kokeileminen, elämysten ja kokemusten luominen ja jakaminen. Kaikessa toiminnassa lähtökohtana on tarkoituksenmukaisuus, johdonmukaisuus ja tasa-arvoisuus. Lapsi on aktiivinen oppija, joka toimii itsenäisesti tai erikokoisissa ryhmissä.

Työtapojen valinnassa huomioidaan tieto- ja viestintätekniiikan mahdollisuudet. Lapsi kuvaa, videoi tai äänittää omaa tai ryhmän työtä, harjoittelee mahdollisuuksien mukaan mediaesitysten tekemistä ja

harjoittelee niiden tallentamista sekä hakee tietoa eri tietolähteistä aikuisen ohjauksessa. Aikuinen rohkaisee lasta arvioimaan ja dokumentoimaan omaa työtään ja osaamistaan. Henkilöstö arvioi omaa toimintaansa ja huomioi saamansa palautteen toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä. Näiden periaatteiden tavoitteena on vahvistaa ja tukea lapsen myönteistä itsetuntoa. Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearviointiin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

Leikki kuuluu oleellisesti lapsen elämään ja jokaiseen päivään esiopetuksessa. Lasten omiin suunnitelmiin pohjautuvan vapaan, luovan leikin lisäksi on huomioitava myös ohjattu leikki. Leikkiessään lapsi on aktiivinen, luova ja määrätietoinen, hän käsittelee jo oppimaansa ja sitä, mitä hän on parhaillaan oppimassa. Lapsen leikille tulee antaa päivittäin aikaa, tilaa ja materiaaleja, sillä leikki on lapsen omaehtoisen oppimisen luontaisin toimintamuoto.

Tavoitteellisessa esiopetuksessa leikki on yksi tärkeimmistä tavoista oppia ja oivaltaa. Leikkiä voidaan käyttää oppimisen tukena, mutta ennen kaikkea leikin tulee olla lasten omista aloitteista lähtevä ja lapsen omia tarpeita palvelevaa. Leikki mahdollistaa lapselle suhteiden luomisen elämään ja ympäristöön ja leikissä rakentuvat taidot toimivat pohjana sekä lapsen fyysiselle että psyykkiselle kehitykselle.

Leikissä lapset käyttävät ja harjaannuttavat niitä taitoja ja käsitteitä, joita he ovat oppineet. Rakentamalla ja muokkaamalla erilaisia ympäristöjä lapset kehittävät ymmärrystään ja tietämystään maailmasta. Leikkiessä kehittyvät lapsen sosiaaliset, emotionaaliset, motoriset ja kognitiiviset taidot. Lasten itsetunto ja itseluottamus saavat vahvistusta onnistuneissa leikeissä. Leikeissä lapsi kokeilee sosiaalisia rooleja, toistaa ja konstruoi käsitteitä ja toimintojaan, harjoittelee kommunikaatiota toisten kanssa ja oppii kontrolloimaan ja säätelemään käyttäytymistään eri tilanteissa, tekee valintoja ja ratkaisuja sekä sosiaalisella että materiaalisella tasolla, oppii hahmottamaan ympäristöään ja tilaa suhteessa itseensä sekä ratkaisemaan erilaisia ongelmia.

4.2. ARVIOINTI OPETUKSEN JA OPPIMISEN TUKENA

Tiedonsiirrossa toimitaan voimassa olevan lainsäädännön, sovittujen käytäntöjen ja ohjeistuksen mukaan. Tiedonsiirron käytännöt Puolangalla eri nivelvaiheissa on kuvattu luvuissa 5 ja 6. Henkilöstön itsearviointi, sekä vanhemmilta ja lapsilta saatu palaute ohjaa pedagogista suunnittelua ja tarvittaessa opetuksen uudelleen suuntaamista ja käytänteiden tarkistamista. Toimintaa arvioidaan säännöllisesti yhdessä lasten ja huoltajien kanssa. Saadun palautteen perusteella pohditaan toimintatapoja ja käytänteitä. Toimintatavan muutoksesta sovitaan yhdessä koko henkilökunnan kesken. Lasten omaa arviointia harjoitellaan jatkuvasti vuorovaikutuksessa toisten kanssa dokumentoinnin ja omien tuotosten avulla. Arvioinnissa korostetaan myönteistä, kannustavaa ja rohkaisevaa ilmapiiriä. Esiopetuksesta lapsi saa osallistumistodistuksen.

Lapsen oman esiopetussuunnitelman laatimisessa hyödynnetään huoltajilta saatavaa tietoa ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa sekä varhaiskasvatushenkilöstön huomioita ja lapsen itsensä antamaa tietoa.

Lapsi saa päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta vahvuuksistaan ja kehittämisalueistaan, jotta lapsi havaitsee edistymisensä ja rakentaa myönteisen käsityksen itsestään oppijana. Huoltajille annettava palaute lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä auttaa heitä tukemaan lastaan.

Lapselta pyydetään arviointia onnistumisistaan ja niistä asioista, mitä hän haluaisi vielä opetella jatkossa. Näin lapsi kehittää itsearviointitaitoja. Lasta ohjataan pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista.

4.3. OPETUKSEN YHTEISET TAVOITTEET JA OPPIMISKOKONAISUUDET

Kasvatus- ja oppimistavoitteet määräytyvät toisaalta kunkin lapsen yksilöllisistä kehitystarpeista ja toisaalta yhteiskunnan tarpeista. Tärkein tavoite on lapsen terve minäkuva.

- Hyväksyn itseni ja toiset ympärilläni

- Aistin ja tiedostan oman kehoni
- En vahingoita itseäni, toisia ihmisiä enkä luontoa
- Pohdin, mikä on oikein ja väärin
- Hyvät tavat kaunistavat jokaista päivääni
- Nautin luonnossa liikkumisesta
- Työskentelen toisten kanssa
- Keskustelen, ilmaisen oman mielipiteeni ja kuuntelen toisia
- Opin leikkien
- Uusien asioiden oppiminen on mukavaa

4.3.1. ILMAISUN MONET MUODOT

Kaikessa ilmaisussa annetaan tilaa lapsen ja ryhmän omalle kekseliäisyydelle ja luovuudelle. Työtapojen valintaa ohjaavat lapsen mielenkiinnon kohteet ja ajankohtaiset aiheet. Toiminnan lähtökohtana on lapsen oma elämys- ja kokemusmaailma. Leikin sekä tutkivan ja kokeilevan toiminnan avulla lapsi etsii tietoa itsestään ja ympäröivän maailman ilmiöistä. Lapsi suunnittelee aktiivisesti toimintaa sekä oppii arvostamaan omaa ja muiden töitä. Lapsi oppii tuntemaan, käyttämään ja soveltamaan erilaisia materiaaleja, työvälineitä ja menetelmiä. Aikuinen mahdollistaa lapsen omien ideoiden toteutuksen yksin ja yhdessä toisten kanssa.

4.3.1.1. Musiikillinen toiminta

Esiopetuksen musiikillinen toiminta on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten kanssa havainnoidaan äänen tasoa, kestoa, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä.

4.3.1.2. Kuunteleminen

- hiljaisuus, luonnon äänet, soitinten äänet
- havainnoidaan ympäristöä ääniympäristönä (esim. mennään kuuntelemaan metsään maakuntalaulun sanoin, miten korpi kuiskii)
- opetellaan havainnoimaan, arvioimaan, pohtimaan ja perustelemaan musiikin aikaansaamaa kokemusta
- tutustutaan erilaisiin äänilähteisiin (esim. rytmi- ja melodiasoittimet) ja kuvitetaan kuultua näkyväksi esim. piirtämällä ja maalaamalla
- kuunnellaan erilaisia musiikkityylejä
- musiikkisadut

4.3.1.3. Laulaminen

- äänenkäytön perusteet
- rohkaistaan käyttämään omaa ääntä eri tavoin (esim. puhuen, loruillen, räpäten) ja esiintymään joko yksin tai yhdessä
- yksinkertaisten melodioiden laulaminen (esim. lasten laulut, laululeikit, ajankohtaiset laulut, kansanmusiikki Suomessa ja muualla maailmassa)
- loruilu ja laulaminen kaikulauluna esim. kalevalaiset kansanlaulut
- erilaiset musiikkiesitykset arkeen ja juhlaan

4.3.1.4. Soittaminen

- kehosoittimet
- rytmi- ja melodiasoittimet
- sanojen ja loruhen rytmittäminen (perusrytmi, tititointi aikuisen kanssa)
- oma rytmillinen ja melodinen ilmaisu (esim. äänimaailmat erilaisin soittimin)

- tehdään esityksiä erilaisiin juhliin myös esim. videoimalla

4.3.1.5. Käsiyöt

Esiopetuksessa harjoitellaan käsitöiden tekemistä ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempikestoisen käsityön. Työskentelyssä voidaan hyödyntää paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä.

- rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa joko yksin tai yhdessä toisten kanssa
- opetellaan arjen taitoja (esim. solmujen tekeminen, neulan, vasaran ja sahan käyttö, pujottelemine, leikkaaminen ja mittaaminen)
- tutustutaan esim. mobiililaitteen avulla erilaisiin käsityöaloihin liittyviin ammatteihin ja siihen miten asioita on tehty ennen ja tehdään nyt
- yhdessä aikuisen kanssa opetellaan käyttämään kierrätysmateriaalia sekä opitaan että tuotteilla on elinkaari

4.3.1.6. Kuvallinen ajattelu ja kuvailmaisuus

Esiopetuksessa tuetaan lasten kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

- tutustutaan erilaisiin piirustus- ja maalaustekniikoihin ja välineisiin
- tutustutaan väriopin alkeisiin; päävärit ja värien sekoittaminen
- opetellaan erilaisia kuvalliseen ajatteluun liittyviä käsitteitä; muoto, väri, viiva, valo, varjo, liike ja tila
- kokeillaan erilaisia kolmiulotteisia työtapoja, kuten esim. rakentelu, muovailu, taittelu
- tutustutaan taiteilijan työhön, mahdollisuuksien mukaan järjestetään tai vierailaan näyttelyissä ja museossa
- tehdään erilaisia painantatöitä erilaisia tekniikoita hyväksi käyttäen
- hyödynnetään paikallisia rakennuksia ja maisemia
- tutkitaan erilaisia kuvia (esim. mainoskuvat, taidekuvat, valokuvat) ja opetellaan tulkitsemaan niitä kriittisesti
- käytetään luonnosta löytyviä materiaaleja ympäri vuoden
- käytetään tv-laitteistoa kuvien kuvaamiseen ja muokkaamiseen, esim. kuvataan samoja paikkoja eri vuodenaikoina
- harjoitellaan esimerkiksi kuvaesitysten/kuvakollaasien tekemistä sekä järjestetään kuvanäyttelyitä esim. retkistä, kevään merkeistä, syksyn eläimistä, eläinten jäljistä talvella

4.3.1.7. Suullinen ja kehollinen ilmaisu

Lapsia rohkaistaan suulliseen ja keholliseen ilmaisuun monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työskentelyä yhdessä ilmaisun keinoin. Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten kirjallisuutta.

Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia.

- saduttaminen
- omien ja valmiiden tarinoiden esittäminen ja niiden kuvaaminen esimerkiksi tabletilla tai mobiililaitteilla
- järjestetään erilaisia leikkutilanteita ja tieto- ja viestintätekniikan keinoin harjoitellaan niiden kuvaamista yhdessä aikuisen kanssa
- roolileikit
- rytmitykset ja riittäminen
- monipuoliset kuuntelutilanteet
- suullinen ilmaisu erilaisissa viestintätilanteissa
- osallistuminen pari- ja ryhmäkeskusteluihin, oman vuoron odottaminen ja toisen kuunteleminen
- omien musiikkien, tanssien ja tarinoiden keksiminen sekä niiden kuvaaminen
- lapsen omaa mielikuvitusta rikastuttavat kuuntelu- ja visuaaliset kokemukset
- kehollisen ilmaisun välineinä hyödynnetään mm. huiveja, nauhoja, varjoja, sanomalehteä, palloja, erilaisia asusteita
- lähiympäristön ja luonnon hyödyntäminen itseilmaisussa

4.3.2. KIELEN RIKAS MAAILMA

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää lukua ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus- ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas.

Esiopetuksessa lapsi tutustuu kieleen monipuolisesti itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Monikulttuurinen Puolanka tarjoaa lapselle kokemuksia eri kielistä ja kulttuureista. Esiopetuksessa tutustutaan murteisiin lapsen lähiympäristön ja mielenkiinnon mukaan.

4.3.2.1. Lapsen kielellisten vuorovaikutustaitojen vahvistaminen

- opetellaan keskustelukulttuurin luomista ja tuetaan spontaaneja keskustelun aloituksia
- rohkaistaan lapsia kertomaan ajatuksiaan ja mielipiteitään omasta kokemuksestaan käsin
- opetellaan kuuntelemaan; toisen kertomaa, tarinan juonta ja ohjeita
- tuetaan lasten omien tarinoiden kertomista
- pari- ja pienryhmätehtävissä, yhteisleikeissä sekä projekteissa tutkitaan, etsitään tietoa eri tietolähteistä ja oivalletaan yhdessä
- huomioidaan erilaiset oppijat käyttäen esim. tukiviittomia, S2-opetusta ja PCS-kuvia
- sosiaalisia ja tunnetaitoja harjoitellaan esiopetuksen arjessa

4.3.2.2. Lapsen kielellisen itseilmaisun vahvistaminen

- saduttaminen ja lasten tekemät omat esitykset sekä näiden tuotosten tallentaminen ja katseleminen yhdessä ryhmän kanssa
- sadun luova työstäminen
- lasten ja aikuisten käyttämiä murre sanoja voidaan huomioida arjen tilanteissa

4.3.2.3 Herätellään ja vahvistetaan kiinnostusta lukemista ja kirjoittamista kohtaan

- opetellaan tunnistamaan ja tuottamaan ääniteitä ja kirjaimia eri aisteja hyödyntäen
- opetellaan kirjoittamisessa oikea kirjoitusasu
- tuetaan lasten leikkilistä kirjoittamista ja omien tekstien tuottamista medialukutaitoa ja tietotekniikkaa hyväksi käyttäen
- vahvistetaan kielellisen tietoisuuden kehittymistä erilaisten harjoitteiden avulla havainnoidaan ympäristöä
- integroidaan muihin oppimiskokonaisuuksiin
- vanhempia kannustetaan tukemaan lapsen mielenkiintoa lukemista ja kirjoittamista kohtaan

4.3.2.4. Kirjallisuuteen, kieleen ja kulttuuriin tutustuminen

- kuunnellaan monipuolisesti satuja ja tarinoita huomioiden kainuulainen lastenkirjallisuus sekä kirjallisuuden henkilöt
- tarkastellaan ja tutkitaan kieltä lorujen, riimien, laulujen, erilaisten leikkien, kainuulaisten perinneleikkien, opetuspelien, draaman ja elokuvien avulla sekä hyödynnetään paikallisia kielen ja kulttuurin osaajia
- tutustutaan paikalliseen mediatarjontaan
- tutustutaan suulliseen kainuulaiseen perimätietoon mahdollisuuksien mukaan esim. isovanhempien kertomukset
- tutustutaan kirjastoon
- tutustutaan lapsiryhmän eri kielitaustaisten lasten äidinkieleen

4.3.3. MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME

Esiopetuksessa tutustutaan lasten omaan elämänpiiriin, yhteisöön ja erilaisiin kulttuureihin lasten oman ja lapsiryhmän kiinnostuksen mukaan. Tavoitteena on turvallisen maailmankuvan rakentuminen historiallisen, yhteiskunnallisen, eettisen ja katsomuskasvatuksen avulla. Eettinen ja katsomuskasvatus toteutetaan opetushallituksen antamissa raameissa. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten kysymykset ja mielenkiinnon kohteet. Esiopetuksessa yhteistyötä tehdään mahdollisuuksien mukaan erilaisten organisaatioiden kanssa.

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. Aihetta lähestytään historiallisesta ja yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunteiden kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin, uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen.

4.3.4. TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI

Esiopetusta ohjaa lapsen luontainen uteliaisuus ja aktiivisuus ympäristöä kohtaan. Puolankalaisessa esiopetuksessa toimitaan monissa eri oppimisympäristöissä sekä sisällä että ulkona. Oppiminen tapahtuu havainnoiden ja yhdessä kokiin monin aistein ja toiminnallisesti leikkiä hyödyntäen. Lasten toimintaympäristö, lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Erityisen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristönsä on matemaattisten taitojen opettelussa sekä teknologia- ja ympäristökasvatusten toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina.

Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja pääättelemällä.

4.3.4.1. Matemaattiset taidot

Tavoitteet:

- myönteinen asenne matematiikkaa kohtaan
- kiinnostuksen herääminen
- matemaattisen ajattelun kehittyminen
- keskeisten käsitteiden ymmärtäminen
- syy-seuraus suhteiden ymmärtäminen ja loogisen ajattelun kehittäminen

Sisällöt:

- luokittelu, vertailu, ryhmittely ja muu havainnointi
- muodot
- jonot ja sarjat
- lukumäärä ja niiden vertailu, muutoksen havainnointi, lukukäsite ja lukujono
- tason ja tilan hahmottaminen, sijainti- ja suhdekäsitteiden oppiminen
- ajan käsitteiden oppiminen
- raha
- muistin kehittäminen, päättely ja ratkaisujen etsiminen ja esittäminen
- mittaaminen

4.3.4.2. Ympäristökasvatus

Tavoitteet:

- luontosuhteen vahvistaminen
- kestävään elämäntapaan ohjaaminen
- ekologisuus jokapäiväisessä toiminnassa
- luonnonvaraisen ja rakennetun ympäristön kunnioittaminen
- erilaisten ihmisten ja kulttuureiden arvostaminen
- oman toiminnan ja valintojen vaikutusten ymmärtäminen
- luonnon monimuotoisuuden, ympäristön viihtyisyyden ja kauneuden huomiointi
- turvallinen liikkuminen lähiympäristössä luontoa kunnioittaen
- tietotekniikan ja internetin hyödyntäminen tiedonhaussa

Sisällöt:

- luontokokemusten tarjoaminen luonnossa liikkuen
- seurataan vuodenaikojen vaihtelua
- kasveihin, eläimiin ja luonnonilmiöihin tutustuminen ja niiden tutkiminen
- ympäristön havainnointi eri aistein ja havaintovälinein
- havainnoista keskusteleminen ja niiden luokittelu
- päätelmien teko ja syy-seuraussuhteiden pohdinta
- tiedonhankinnan harjoittelu internetin avulla
- aikuisen oma esimerkki
- toiminnan, tekemisen ja leikin kautta oppiminen
- kestävän kehityksen periaatteet: jätteiden lajittelu, kierrätys, energian säästäminen
- monipuolinen havaintojen tallentaminen

4.3.4.3. Teknologiakasvatus

Tavoitteet:

- kannustetaan lapsia havainnoimaan ympäröivää teknologiaa
- annetaan mahdollisuus kokeilla ja keksiä omia ideoita ja ratkaisuja

- lapset oppivat, että ihmisen luova toiminta tuottaa teknologiaa
- lapset oppivat kuvailemaan omia ratkaisujaan

Sisällöt:

- lapset askartelevat ja rakentavat eri materiaaleilla
- tutustutaan erilaisten välineiden toimintaperiaatteisiin
- lapsi toimii aktiivisena tiedon hankkijana - internetin hyödyntäminen
- Tietokoneita, mobiililaitteita ja kameran käyttöä opetellaan sitä mukaa, kun teknologiaa hankitaan päiväkodille. Teknologiaa hyödynnetään monipuolisesti. Tieto- ja viestintäteknologia tulee lapsille tutuksi. Opetuksessa hyödynnetään sähköisiä oppimateriaaleja.

4.3.5. KASVAN JA KEHITYN

Varhaiskasvatusympäristöllä tuetaan lapsen luonnollista liikkumisen tahtoa. Lasten mielenkiinnon kohteet ja toiveet huomioidaan ja niitä hyödynnetään toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Lapsi saa monipuolisia kokemuksia tilan käytöstä ja erilaisista välineistä ja ympäristöistä. Terveyskasvatus on osa esiopetusta päivittäin arkielämän tilanteissa.

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän arvostuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.

4.3.5.1. Liikunnan keskeiset sisällöt esiopetuksessa:

- perusliikunta
- palloilu
- välineliikunta
- havaintomotoriset taidot
- temppuilu/telineliikunta
- voimistelu
- luontoliikunta
- tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen
- seikkailu
- musiikki- ja luova liikunta
- hiihto, hiihdon perustaitojen harjoittaminen
- luistelu, luistelun perustaitojen harjoittaminen
- uinti, veteen totuttautuminen ja vesileikit
- omaehtoinen liikunta
- taukoliikunta
- perheliikunta

4.4. KIELEEN JA KULTTUURIIN LIITTYVIÄ ERITYISKYSYMYKSIÄ

Valtakunnalliset, maakunnalliset ja paikalliset varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen ohjeistukset linjaavat kunnissa tarjottavia palveluja. Eri kieli- ja kulttuuritaustaisen lapsen kotoutumista, omaa äidinkieltä ja kulttuuria sekä suomen kielen oppimista tuetaan esiopetuksessa yhteistyössä perheiden kanssa.

Vanhemmille on tärkeää painottaa lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin merkitystä. Oman äidinkielen osaaminen luo pohjaa muiden kielten oppimiselle ja toiminnalliselle kaksikielisyydelle. Vanhemmat tutustutetaan esiopetuksen toiminta-ajatukseen ja esiopetuksen opetussuunnitelmaan. Tavoitteena ovat

sellaiset tiedot ja taidot, että eri kieli- ja kulttuuritaustainen lapsi voi siirtyä luontevasti ja tasavertaisesti varhaiskasvatuksesta perusopetukseen.

Leikit, pelit, draama, sadut, keskustelut ja arjen vuorovaikutustilanteet ovat tärkeimmät menetelmät ja lähtökohtana on lapsen osallisuus. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös mobiilioppimista. Esiopettaja voi käyttää verkossa olevia materiaaleja opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Esiopettaja havainnoi monikielisen lapsen kielenkehityksen tasoa ja arvioi lapsen kielentaitoa säännöllisesti. Tavoitteena on lapsen kokonaisvaltaisen kasvun tukeminen sekä oman kieli- ja kulttuuri-identiteetin vahvistaminen. Toimintaympäristössä huomioidaan lasten kulttuuritaustat ja erilaiset oppimistyyli. Tavoitteena on edistää lasten valmiuksia toimia monimuotoistuvassa maailmassa sekä auttaa eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten kotoutumista. Esiopettajan myönteinen asenne, vuorovaikutustaidot ja käyttäytymismallit vahvistavat suvaitsevaisuutta.

4.4.1. ERILAISET KIELI- JA KULTTUURITAUSTAT ESIOPETUKSESSA

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat huomioidaan esiopetuksessa valtakunnallisen ja paikallisen esiopetussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti. Esiopetuksessa vahvistetaan lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä. Lapsia kannustetaan ylläpitämään omaa kulttuuriaan, lisäämään tietoisuutta omasta historiastaan sekä kunnioittamaan ja arvostamaan omaa kieltään, erilaisia perinteitä ja tapoja. Huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat ovat saatavilla esiopetuksen opetuskielillä.

5. LAPSEN KASVUN JA OPPIMISEN TUKI

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta esiopetukseen paremmin sopivaa nimitystä kasvun ja oppimisen tuki. Kasvun ja oppimisen tuki ja opiskeluhoito muodostavat kokonaisuuden. Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta.

5.1. TUEN JÄRJESTÄMISTÄ OHJAAVAT PERIAATTEET

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Lain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi osa-aikainen erityisopetus, tulkintem- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Tukimuotoja voi käyttää kaikilla tuen tasoilla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista. Varhaisen tunnistamisen sekä kasvun ja oppimisen tuen tehtävänä on ehkäistä oppimisvaikeuksia sekä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä.

Kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistyminen lapsille näkyväksi.

Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Opettajien, erityisopettajien, esiopetuksen muun henkilöstön sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö lasten tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti.

Periaatteena on, että tuen tarve arvioidaan, ja sitä koskevat ratkaisut ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian esiopetuksen alettua. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Esiopetuksen, lapsen aiemman varhaiskasvatuksen, neuvolan ja huoltajien yhteistyöllä turvataan lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista hyödynnetään esiopetuksessa.

Tuen tarvetta arvioitaessa ensimmäiseksi tarkastellaan käytettyjä toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja.

Tuki annetaan lapselle ensisijaisesti omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin, ellei lapsen etu välttämättä edellytä lapsen siirtämistä toiseen ryhmään tai yksikköön. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen kasvun ja oppimisen tukeen liittyvissä asioissa.

On tärkeää, että tieto lapsen tuen tarpeesta ja esiopetuksen aikana saamasta tuesta siirtyy myös perusopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvista tiedon siirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

5.2 TUEN JÄRJESTÄMINEN PAIKALLISESTI

Lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista huolehtii ammattitaitoinen henkilökunta yhdessä huoltajien kanssa. Tarpeellisen tiedon siirtyminen varhaiskasvatuksesta ja kotoa esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen tapahtuu tiedonsiirtokeskustelujen kautta. Lapsen kehityksen seuranta ja arviointi sekä yhdessä huoltajien kanssa esiopetusvuoden alussa laadittu esiopetussuunnitelma ilmaisee lapsen vahvuudet ja mahdolliset tuen tarpeet.

Esiopetuksessa kasvun ja oppimisen tuki kohdistuu lapsen toiminnan ja oppimisen mahdollistamiseen, tuen järjestämistä ohjaavat lapsen yksilölliset tarpeet. Tuki suunnitellaan ja järjestetään niin, että lapsi voi mahdollisimman täysipainoisesti osallistua ryhmän toimintaan.

Tuen tarvetta arvioidaan lisäksi kouluvalmiuden ryhmätutkimuksella esiopetusvuoden syksyllä. Tulosten arviointi ja mahdolliset jatkotoimenpiteet suunnitellaan yhdessä neuvolan ja alakoulun terveydenhoitajien sekä perheneuvolan psykologin kanssa. Tuki suunnitellaan ja toteutetaan monialaisessa yhteistyössä huoltajan kanssa.

Esiopetusta ja tukea suunniteltaessa on otettava huomioon, että lapsen tuen tarve voi vaihdella tilapäisestä jatkuvaan, vähäisestä vahvempaan tai yhden tukimuodon tarpeesta useamman tukimuodon tarpeeseen. Tuki annetaan lapselle ensisijaisesti omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin, ellei lapsen etu edellytä tuen tarjoamista toisessa ryhmässä tai yksikössä. Erityisesti huolehditaan tuen jatkumisesta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen.

Mikäli lapsi esiopetusvuoden aikana käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopettajan on tärkeä tehdä yhteistyötä muun varhaiskasvatushenkilöstön kanssa. Näin mahdollistetaan lapsen kasvun ja oppimisen tuen tarpeen havaitseminen ja toteuttaminen. Kasvatuskumppanuus lapsen huoltajien kanssa on tärkeää tuen kaikilla tasoilla.

Hallinnollisesti esiopetus kuuluu Puolangalla sivistystoimeen ja esiopetusta toteutetaan Touhula Puolangan päiväkodissa. Erityisen tuen antamiseksi esiopetuksen järjestäjän tulee tehdä hallintolain mukainen kirjallinen päätös, jonka Puolangalla tekee sivistysjohtaja perusopetuksen rehtorin esittelystä.

5.3. Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana

Opetus ja kasvatustulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Kun lapsella on tuen tarvetta, huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntea säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa.

Kaikille huoltajille on hyvä kertoa tuen mahdollisuudesta ja sen keskeisistä periaatteista. Lapset osallistuvat yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, heille sopivalla tavalla.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Huoltajaa kannustetaan tukemaan osaltaan lastaan tavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajien on hyvä tietää, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen opiskeluhuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso Opiskeluhoito).

5.4. YLEINEN TUKI

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kasvuille, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi erilaisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatus- ja opetustilanteisiin. Tuki järjestetään esiopetuksen opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Huoltajan ja lapsen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yleisen tuen aikana lapsen tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa soveltuvia materiaaleja ja välineitä, esiopetukseen soveltuvia opetusohjelmia ja osaa- aikaista erityisopetusta. Oppimissuunnitelmaa voidaan käyttää yleisen tuen aikana.

5.5. TEHOSTETTU TUKI

Lapselle, joka tarvitsee säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle laaditun oppimissuunnitelman mukaisesti. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä, niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee. Lapsen tehostettu tuki suunnitellaan kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Lapsi tarvitsee yleensä myös useampia tukimuotoja. Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia esiopetuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta.

Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Opettaja antaa palautetta lapselle ja huoltajalle lapsen edistymisestä sekä kuuntelee ja ottaa huomioon heidän näkemyksensä asiasta. Opettaja seuraa lapsen oppimista ja hyvinvointia säännöllisesti yhteistyössä huoltajan kanssa tehostetun tuen aikana. Mikäli arvioinnin perusteella todetaan tuen tarpeen muuttuneen tai annettu tuki ei hyödytä lasta, päivitetään oppimissuunnitelma vastaamaan uutta tilannetta.

Tehostettua tukea annetaan pääsääntöisesti esiopetuksen loppuun saakka. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen päätöksen tekeminen esiopetuksen aikana tehostettua tukea saavalle lapselle on harvoin tarpeen.

Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Kirjallisessa pedagogisessa arviossa kuvataan

- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilanne esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen kiinnostuksen kohteet, kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, opiskeluhuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio tehostetun tuen tarpeesta.

Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Opettaja tai opettajat laativat yhdessä kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa arvion laatimisessa käytetään muita asiantuntijoita. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin, käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa. Tähän käsittelyyn ei tarvita huoltajan suostumusta. Käsittelyä koskevat tiedot kirjataan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla, esimerkiksi kirjallisesti laadittuun pedagogiseen arvioon

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana lapselle järjestettävä tuki kirjataan lapsen oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä lapsen tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Tavoitteena on turvata lapsen edellytykset saavuttaa hänelle asetetut tavoitteet. Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arvioissa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina lapsen tilanteen muuttuessa.

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat

- lapselle tarjottava osa-aikainen erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

opiskeluhuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako

- esiopetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa

Tuen seuranta ja arviointi

- oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt Oppimissuunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia.

5.6. ERITYINEN TUKI

Eryistä tukea annetaan niille lapsille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman tai vakavan sairauden vuoksi. Eryisen tuen tehtävänä on antaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun ja oppimisen tukea sekä edistää hänen oppimisedellytyksiään. Myös erityistä tukea saavan lapsen on saatava kokea onnistumisen ja oppimisen iloa. Näin vahvistetaan hänen itsetuntoaan ja oppimismotivaatiotaan.

Lapsen erityisestä tuesta voidaan päättää joko esiopetuksen aikana tai ennen esi- tai perusopetuksen alkamista. Eryisen tuen päätös voidaan tehdä ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten.

Eryinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta lapsen tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta. Eryisopetus ja lapsen saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Käytettävissä ovat kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot. Opetuksen järjestäjä huolehtii, että erityisen tuen toteuttamisessa on käytettävissä erityispedagogista osaamista.

Sellaiselle lapselle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Eryisopetukseen sisältyvillä pedagogisilla ratkaisuilla pyritään ensisijaisesti turvaamaan lapsen oppiminen. Pedagogiset ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi opetukseen ja työtapoihin tai valittaviin materiaaleihin ja välineisiin.

Oppimista tukevien erityisopetuksen pedagogisten ratkaisujen lisäksi erityistä tukea saavalla lapsella on oikeus myös muuhun esiopetuksen tukeen. Tällaista muuta tukea ovat esimerkiksi, yksilökohtainen opiskeluhoito, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.

Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä esiopetuksen järjestäjän on tehtävä lapsesta pedagoginen selvitys. Opetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii

- lapsen esiopetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallisen selvityksen lapsen oppimisen etenemisestä
- opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen lapsen saamasta tehostetusta tuesta ja lapsen kokonaistilanteesta.

Näiden kahden selvityksen perusteella esiopetuksen järjestäjä tekee arvion lapsen erityisen tuen tarpeesta. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- lapsen oppimisen eteneminen
- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilannetta esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama tehostettu tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, opiskeluhuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio erityisen tuen tarpeesta.

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään lapsesta mahdollisesti aiemmin laadittua pedagogista arviota ja lapsen oppimissuunnitelmaa. Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta.

Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Erytisen tuen päätös

Erytisen tuen antamiseksi esiopetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös. Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava lasta ja huoltajaa. Päätös tehdään hallintolain mukaisesti. Erytisen tuen päätöksessä tulee päättää lapsen pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa lapsen esiopetuksen poikkeava järjestäminen. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltajat voivat hakea siihen muutosta valittamalla. Päätös on aina perusteltava. Päätöksen perustelut sisältyvät yleensä pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin lausuntoihin.

Erytisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Yleensä erityisen tuen päätös tehdään aikaisintaan esiopetuksen alkaessa. Ainoastaan pidennettyä oppivelvollisuutta tarvitsevalle lapselle se tulee tehdä viisivuotiaana. Jos erityisen tuen päätös tehdään esiopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua lapsen tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Perusopetuslain mukaan erityisen tuen tarpeellisuus tarkistetaan aina lapsen tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistaminen esiopetuksen aikana tarkoittaa yleensä jonkin erityisen tuen päätöksessä määrätyn asian muuttamista. Tällaisia ovat esimerkiksi muutos avustajapalvelussa tai erityisissä apuvälineissä. Tarkistamista varten lapsesta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin lapselle ryhdytään antamaan tehostettua tukea. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista.

5.6.1. Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erytystä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi lapselle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä lapsen erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Se on kirjallinen suunnitelma lapsen esiopetuksen ja oppimisen tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä pedagogisista menetelmistä ja lapsen tarvitsemasta tuesta. Erytystä tukea varten tehtävä HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään lapselle mahdollisesti aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Lapsen opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Erytystä tukea varten laadittavan HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä kehitykseen liittyvät tavoitteet, kuten tiedolliset, sosiaaliset, motoriset, kielelliset ja emotionaaliset tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- opiskeluhuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- kuvaus lapsen esiopetuksen kuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjauksesta toiminnasta ja valvonnasta

Tuen seuranta ja arviointi

- lapsen ja huoltajan kanssa yhdessä tehtävä arvio lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen kokonaistilanteesta

- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, lapsen tarpeiden mukaisesti. Sitä muutetaan aina lapsen tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, lapselle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi

5.6.2. Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Tarkoitus on vahvistaa lapsen valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapselle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus esiopetukseen alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehdoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella eri tavalla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

5.7. PERUSOPETUSLAISSA SÄÄDETYT TUKIMUODOT

5.7.1. OSA-AIKAINEN ERITYISOPETUS

Osa-aikaista erityisopetusta muun esiopetuksen ohessa annetaan lapselle, jolla on vaikeuksia oppimisessaan ja koulunkäynnissään. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin muun

esiopetuksen ohella lapsen omassa esiopetusryhmässä. Sen toteuttamista suunnitellaan ja sen tarvetta ja vaikutusta arvioidaan esiopettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa. Osa-aikaisella erityisopetuksella vahvistetaan lapsen oppimisedellytyksiä ja ehkäistään kehityksen ja oppimisen vaikeuksia. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla ja opetusta antaa erityislastentarhanopettaja ja/tai erityisopettaja.

5.7.2. OPETUKSEEN OSALLISTUMISEN EDELLYTTÄMÄT PALVELUT JA ERITYISET APUVÄLINEET

Lapsen apuvälineiden ja palvelujen tarve arvioidaan opettajien ja opiskelijahuollon henkilöstön yhteistyönä huomioiden lapsen ja huoltajan antamaa tietoa sekä mahdollisten asiantuntijoiden lausuntoja. Tulkitsemis- ja avustamispalveluiden tarve ja riittävyys arvioidaan yksittäisen lapsen kohdalla ennen tehostetun tuen alkamista osana pedagogista arviota ja ne kirjataan oppimissuunnitelmaan. Palvelujen tarpeen muuttuessa muutokset kirjataan suunnitelmaan. Tukea tarvitsevien lasten tukipalveluiden ja apuvälineiden käytöstä sovitaan yhdessä huoltajan kanssa moniammatillisessa yhteistyössä. Tuen tarpeet kirjataan lapselle tehtävään oppimissuunnitelmaan tai HOJKS:iin.

5.8 PAIKALLISESTI PÄÄTETTÄVÄT ASIAT

Eryistä tukea annetaan niille lapsille, joiden kasvu, kehitys ja oppimisen edellytykset ovat heikentyneet esim. vamman tai vakavan sairauden vuoksi. Eryisen tuen tehtävänä on antaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun ja oppimisen tukea sekä edistää hänen oppimisedellytyksiään. Myös erityistä tukea saavan lapsen on saatava kokea onnistumisen ja oppimisen iloa. Näin vahvistetaan hänen itsetuntoaan ja oppimismotivaatiotaan.

Lapsen erityisestä tuesta voidaan päättää joko esiopetuksen aikana tai ennen esi- tai perusopetuksen alkamista. Eryisen tuen suunnittelun pohjana toimii pedagoginen selvitys. Eryisen tuen päätös voidaan tehdä myös ilman pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei voida muuten järjestää.

Eryinen tuki muodostuu erityisen tuen päätökseen perustuvasta erityisopetuksesta sekä muista esiopetuksen tukimuodoista. Eryisopetus ja lapsen saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Käytävissä ovat esiopetuksen kaikki tukimuodot. Opetuksen järjestäjä huolehtii, että erityisen tuen toteuttamisessa on käytävissä erityispedagogista osaamista.

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään lapsesta aiemmin tehtyä pedagogista arviota, tehostetun tuen oppimissuunnitelmaa, varhaiskasvatussuunnitelmaa, esiopetussuunnitelmaa ja huoltajan luvalla kuntoutussuunnitelmaa tai muita lausuntoja (esim. psykologinen, lääketieteellinen ja sosiaalinen selvitys).

Eryisen tuen antamiseksi sivistysjohtajan tulee tehdä kirjallinen päätös. Päätös tehdään hallintolain mukaisesti ja päätös perustuu lapsen ja hänen huoltajansa kuulemiseen ja pedagogiseen selvitykseen. Päätös voi perustua asiantuntijalausuntoon, mikäli pedagogista selvitystä ei tehdä. Eryisen tuen päätöksessä päätetään lapsen esiopetuspaikka ja muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa lapsen esiopetuksen poikkeava järjestäminen.

Eryisen tuen tarpeellisuus tarkistetaan aina lapsen tuen tarpeen muuttuessa. Tarkistamista varten lapsesta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, sivistysjohtaja tekee tuen lopettamisesta päätöksen. Tällöin lapselle ryhdytään antamaan tehostettua tukea. Eryisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista, koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa.

Lapsen erityinen tuki järjestetään pääsääntöisesti tavallisessa esiopetusryhmässä ja/tai pidennetyssä oppivelvollisuuden piirissä.

6. OPISKELUHUOLTO

Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesti opiskeluhuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhuollon tavoitteista sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa määrätyn opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman laatimisesta.

Näissä perusteissa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta opiskelijasta käsitettä lapsi ja oppilaitoksesta nimitystä esiopetus tai esiopetusyksikkö. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä. Perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto käytetään ilmaisua opiskeluhuolto. Mitä jäljempänä todetaan hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia.

Opiskeluhuollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetuksessa. Lapsella on oikeus saada maksutta opiskeluhuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhuoltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus.

Opiskeluhuoltoa toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä lasten ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhuolto on sekä yhteisöllistä että yksilökohtaista työtä. Yhteisöllinen opiskeluhuolto on ennalta ehkäisevää ja ensisijainen tapa toteuttaa opiskeluhuoltoa esiopetuksessa. Se on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi lapsilla on oikeus opiskeluhoitopalveluihin, joita ovat ikäryhmälle tarkoitettut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Opiskeluhoitopalvelut järjestetään lähipalveluna, jolle opetuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat.

6.1. PAIKALLISESTI PÄÄTETTÄVÄT ASIAT JA OPETUKSEN JÄRJESTÄJÄN OPISKELUHUOLTO SUUNNITELMA

Opetuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhuollon kokonaisuuden toteuttamiseksi opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma. Järjestäjäkohtaisen opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä. Opiskeluhoitosuunnitelma laaditaan yhteistyössä esiopetuksen ja opiskeluhoitopalvelujen henkilöstön, lasten ja heidän huoltajiensa kanssa. Hyvinvointialueella on terveydenhuoltolain mukainen yhteistyövelvoite opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman valmistelussa.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma korvaa opiskeluhuollon osalta paikallisen opetussuunnitelman. Se sisältää opetuksen järjestäjäkohtaisesti määritellyt opiskeluhoitotyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhuollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta) sekä esiopetusyksikkökohtaisesti tarkennetut tiedot asiakokonaisuuksista 1-5. Opetuksen järjestäjän tulee kuvata opiskeluhoitosuunnitelmassa, miten suunnitelman toteutumista esiopetusyksiköissä seurataan ja tarkistetaan tarvittaessa.

Opetuksen järjestäjän tulee valmistella kutakin koulutusmuotoa koskevan määräyksen mukainen opiskeluhoitosuunnitelma. Opetuksen järjestäjä päättää paikallisesti, miten tarvittavat tiedot asiakokonaisuuksista kootaan ja miten esiopetusyksiköiden toimintaa niiden avulla ohjataan. Opiskeluhoitopalvelujen osalta tämä tehdään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Suunnitelma liitetään kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on esiopetusyksikkökohtaisesti seuraavat tiedot (asiakokonaisuudet 1-5):

1) Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Arvioon opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) kootaan tiedot kultakin esiopetusyksiköltä. Tiedot ilmoitetaan opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten henkilötyövuosina. Arvioilla varmistetaan opiskeluhoitopalvelujen riittävyys huomioiden lasten ja esiopetusyksiköiden tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määräajassa.

Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta

Arvioon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskeluhoitotyössä sekä opiskeluhuollon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kokonaistarpeen arvioissa huomioidaan esimerkiksi esiopetusyksiköiden määrä ja esiopetuksen lapsimäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arvioissa huomioidaan lisäksi esimerkiksi tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien sekä maahanmuuttotaustaisten lasten lukumäärät ja osuudet.

Arvio käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Opetuksen järjestäjän arvioissa käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) henkilötyövuodet.

2) Esiopetuksen toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi

Yhteisöllinen opiskeluhoito on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Lasten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (opetussuunnitelman mukainen ja opetuksen järjestäjän opiskeluhoito) mukaisesti yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä. Esiopetuksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu esiopetusyhteisön hyvinvoinnista.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintatavat esiopetuksessa
- esiopetusyksikkökohtaisten opiskeluhoitoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat

3) Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoito)

Yksilökohtaisella opiskeluhoitolla tarkoitetaan ikäryhmälle tarkoitettuja neuvolapalveluja, opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä lasta koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhoitoa, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Yksilökohtaisessa opiskeluhoitossa seurataan ja edistetään lapsen kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea.

Yksilökohtainen opiskeluhoito perustuu esiopetuksessa huoltajan suostumukseen. Lapsen osallisuus ja toivomukset otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

- Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan
- lapsen ohjaaminen opiskeluhoitopalveluihin (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut, kuraattori- ja psykologipalvelut)
- yksittäisen lapsen tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, huoltajan suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen

- opiskeluhoitokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhoitokisterille
- lapsen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet esiopetuksessa

4) Yhteistyön järjestäminen lasten ja heidän perheidensä sekä esiopetuksessa työskentelevien ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhoito on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen työntekijöiden sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhoitoon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhoitoon keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen osallisuus opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimisessa ja yhteisöllisen opiskeluhoitoon toteuttamisessa
- esiopetuksen ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä
- opiskeluhoitoon moniammatillinen yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä
- yhteistyö esiopetuksen ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa kuten perheneuvola, lastensuojelu ja erikoissairaanhoido
- yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoitoon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen lapsille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille

5) Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

Lapsella on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, johon kuuluu fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää opetuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista esiopetusyksiköiden kanssa. Opetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan erikseen toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet. Suunnitelmassa kuvataan opettajan, päiväkodin johtajan tai rehtorin velvoite ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan lapsen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan lapsen (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhoitopalveluihin. Kuvaus yhteistyöstä huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia.

Kriisisuunnitelma (suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle)

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa kuvataan kriisitilanteiden

ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelu. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen välisen tiedottamisen periaatteet. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

Puolangan sivistyslautakunta on nimennyt monialaiseen opiskeluhuollon ohjausryhmään sekä monialaiseen oppilaitoskohtaiseen opiskeluhoitoryhmään esiopetuksen, perusopetuksen, terveydenhuollon, sosiaali-toimen ja seurakunnan edustajat. Ohjausryhmän tehtävänä on vastata yleisestä opiskeluhuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Puolangan kunnan esiopetuksen opiskeluhuollon suunnitelma on Kainuun kuntien yhteisen esiopetuksen opetussuunnitelman mukainen.

Kainuussa on yhteinen Kainuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, joka on laadittu yhteistyössä Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän perhepalvelujen ja Kainuun kuntien sivistyspalvelujen sekä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kainuun piiri ry:n kanssa.

Esiopetuksessa opiskeluhuollon kokonaistarve vaihtelee oppilasmäärän ja tarpeiden mukaan. Huoltajilta ja lapsilta saatavaa tietoa käytetään opiskeluhoitosuunnitelmaa tehtäessä. Yhteistyötä tehdään monialaisesti eri viranomaisten ja toimijoiden kesken. Keskeisimpiä yhteistyökumppaneita ovat lastenneuvola ja kouluterveydenhuolto, perusopetus, psykologi, lastensuojelu sekä fysio-, puhe- ja toimintaterapeutit. Tarvittaessa pyydetään mukaan muita asiantuntijoita.

Lapsella on oikeus turvallisiin oppimisympäristöihin, joihin kuuluvat niin fyysinen, psyykinen kuin sosiaalinen turvallisuus. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa ja kokonaisvaltaista oppimista. Lasten ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa on opetuksen järjestämisen lähtökohtana. Tapahtuneista vahingoista ja tapaturmista ilmoitetaan ensimmäiseksi perheelle ja niistä tehdään poikkeamailmoitus, joka käsitellään henkilökunnan palaverissa.

Ympäristön terveellisyttä ja turvallisuutta ylläpidetään huolehtimalla rakennuksista sekä opetustiloista ja välineistä.

6.2. YKSIKKÖKOHTAINEN OPISKELUHUOLTO

Puolangalla yksikkökohtainen opiskeluhoito toteutetaan yhteistyössä perhepalveluverkoston kanssa. Verkostoon kuuluvat sosiaalijohtaja, lastenneuvolan ja koulun terveydenhoitaja, perhetyöntekijät, päiväkodinjohtaja, psykiatrinen sairaanhoitaja sekä tarpeen mukaan varhaiskasvatuksen opettaja ja esiopettaja. Ryhmä kokoontuu tarvittaessa.

Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ao. työntekijä siirtää tarvittavan lasta koskevan tiedon esiopetuksen opettajille. Tukea tarvitsevan lapsen osalta palaveriin kutsutaan huoltajat ja tarvittavat asiantuntijat.

Opiskeluhuollollisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen, neuvolan sekä muiden kunnan lasten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Esiopetuksesta perusopetukseen siirryttäessä lapset tutustuvat kouluun keväällä olevan ilmoittautumispäivän yhteydessä. Esiopettajat siirtävät opetuksen järjestämisen kannalta tarpeellisen tiedon opettajille kevään siirtopalaverissa tietoja koulutulokkaasta-lomakkeella.

Esiopetukseen on laadittu turvallisuussuunnitelma, jossa annetaan toimintaohjeet äkillisiin kriiseihin ja uhka- ja vaaratilanteisiin.

6.3. YKSILÖKOHTAINEN OPISKELUHUOLTO

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon tavoitteena on seurata ja edistää lapsen hyvinvointia ja oppimista sekä terveyttä. Tavoitteena on varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ehkäisy. Yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon tarvitaan aina huoltajan suostumus. Asioiden käsittelyä varten kootaan tarpeellinen asiantuntijaryhmä ja ryhmän vastuuhenkilönä toimii työntekijä, jonka vastuualueeseen asia työtehtävien mukaan kuuluu. Esiopetuksen työntekijä laatii kokouksesta opiskeluhooltokertomuksen. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Lapsikohtaiset tuen järjestämisen käytännöt kirjataan opiskeluhuollon palveluiden osalta opiskeluhooltokertomukseen ja pedagogisen tuen osalta pedagogisiin asiakirjoihin. Asiakirjat säilytetään päiväkodilla lukitussa arkistokaapissa.

Lapsi saattaa tarvita tukea myös erityisissä tilanteissa kuten sairauden yhteydessä tai vaikeassa elämäntilanteessa. Esiopetusta voidaan järjestää tällöin mm. sairaalaopetuksena, jolloin yhteistyötä tehdään huoltajien, lapsen varsinaisen esiopetusyksikön ja erikoissairaanhoidon kanssa.

6.4. OPISKELUHUOLLON YHTEISTYÖN JÄRJESTÄMINEN LASTEN JA HUOLTAJIEN KANSSA

Esiopetuksen opiskeluhooltotyöstä annetaan tietoa huoltajille vanhempaintapaamisissa, tiedotteissa ja lisäksi tarvittaessa esiopetuksen aikana ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhoollon palveluja. Lapsi ja huoltajat osallistuvat lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laatimiseen. Esiopetuksen ja yhteistyökumppaneiden yhteiset käytännöt opiskeluhoollotyön osalta päivitetään säännöllisesti vuosittain.

6.5. OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN JA SEURAAMINEN

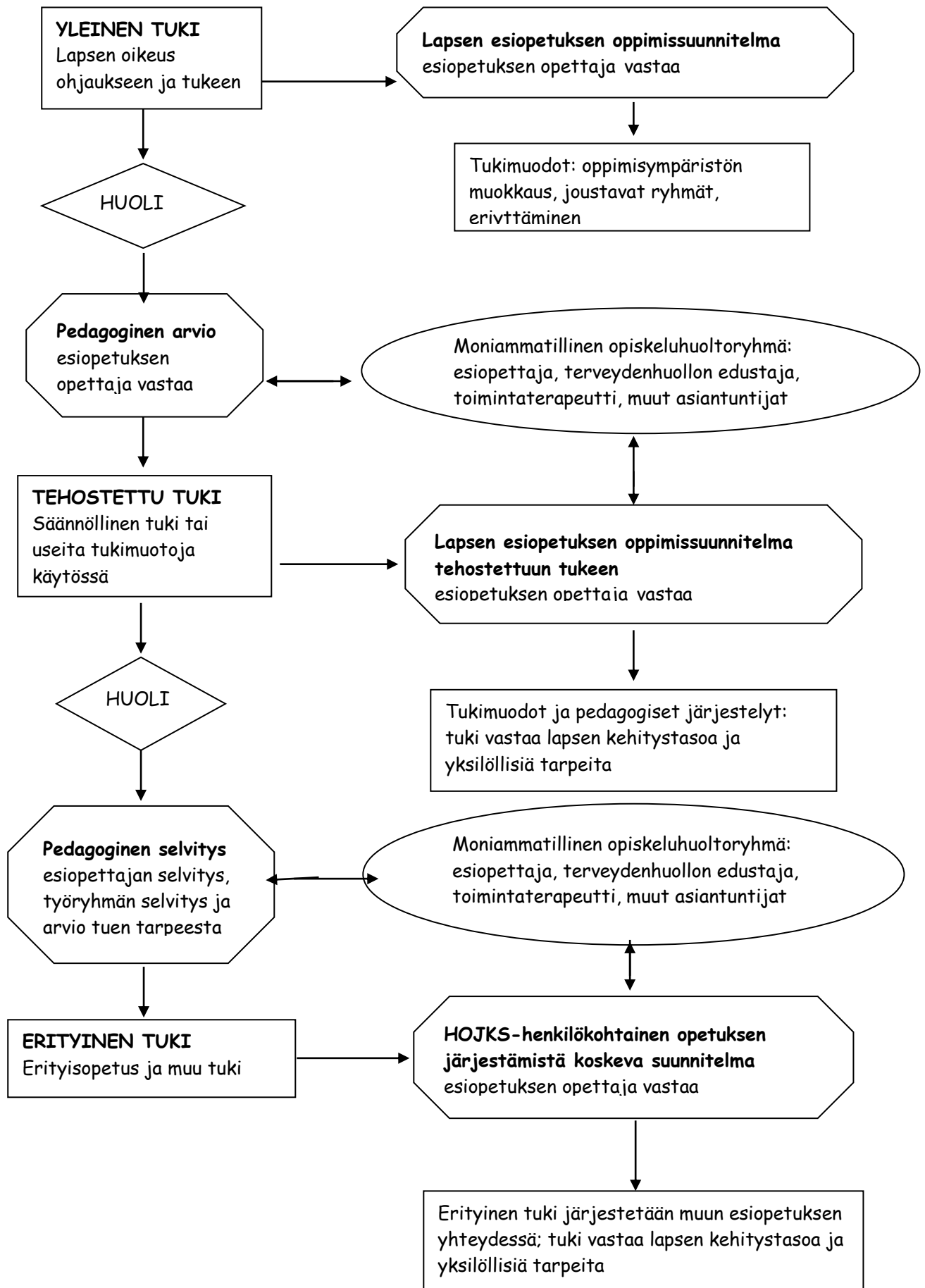
Kainuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sisältää opiskeluhoolltoa koskevan luvun, joka kattaa koko opiskeluhoollon toimintakentän sekä kuvauksen perhepalveluiden toiminnasta oppimisen ja koulunkäynnin tukena. Oppilas- ja opiskelijahuollon ohjausryhmä vastaa opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Esiopetuksen henkilöstö arvioi vuosittain opiskeluhoollotyön käytäntöjen toteutumista ja kehittämistarpeita.

LIITTEET:

Kasvun ja oppimisen tuki esiopetuksessa	38
Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma	39
Pedagoginen arvio	41
Pedagoginen selvitys	42
Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma tehostettua tukea varten	43
Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)	45
Huoltajien kirjallinen suostumus opiskelijahuoltotyöhön osallistuvista henkilöistä	47
Opiskeluhoitoryhmän kokous	48
Hakemus pidennettyä oppivelvollisuutta ja erityisen tuen päätöstä tai erityisen tuen purkua varten	49
Tietoja tulevasta koululaisesta	50
Tietoja tulevasta esioppilaasta	51
Esiopetuksen opiskeluhoitosuunnitelma	52
Esiopetuksen tieto- ja viestintätekniikan opetussuunnitelma	53

KASVUN JA OPPIMISEN TUKI ESIOPETUKSESSA

PERUSTIEDOT

Lapsen nimi	synt.aika
Esiopetuksen opettaja ja yhteystiedot	
Huoltaja/t ja huoltajien yhteystiedot	

KUVAUS LAPSESTA

1. Lapsen vahvuudet / ilon aiheet (luonteenpiirteet, kiinnostukset, harrastukset, tiedot, taidot)
2. Lapsi tarvitsee apua / tukea
3. Miten lapsi suhtautuu esiopetuksen aloittamiseen?

TÄRKEÄÄ LAPSEN KASVATUKSESSA

4. Millaisia asioita pidätte tärkeinä lapsen kasvatuksessa?
5. Onko lapsen kasvussa tai kehityksessä ollut huolenaiheita? Onko perheessänne tapahtunut muutoksia tai muita asioita, jotka voivat heijastua lapsenne kasvuun ja kehitykseen?

VALMIUDET JA TAVOITTEET

Vanhempien ja lapsen arvio, mitä lapsi jo osaa ja mitä hänen toivotaan oppivan	Keskustelussa yhteisesti sovitut tavoitteet ja käytännöt
6. Sosiaaliset valmiudet, vuorovaikutus esim. leikkii toisten lasten kanssa, ottaa kontaktia lapsiin ja aikuisiin, ottaa toiset lapset huomioon, odottaa vuoroaan, hyväksyy säännöt ja rajoitukset, kestää pettymyksiä, luottaa itseensä, pitää puolensa, selvittää ristiriidat, pystyy/osaa kysyä, kuunnella ja keskustella, noudattaa ohjeita	
7. Työskentelyvalmiudet / Omatoimisuus ja päivittäistoiminnot esim. on kiinnostunut erilaisista ympäristön ilmiöistä ja uuden oppimisesta, keskittyy annettuihin tehtäviin suorittaen ne loppuun asti, selviytyy päivittäistoiminnoista (pukeminen, ruokailu, wc-käynnit) itsenäisesti	
8. Motoriikka karkeamotoriikka; esim. perusliikuntamuodot, sujuvuus, kömpelyys, kiinnostuneisuus hienomotoriikka; esim. kynän ja saksien käyttö	
9. Kieli ja kommunikaatio esim. ilmaisee omia ajatuksiaan ja tuntemuksiaan, keksii tarinoita, ymmärtää puhetta, ymmärtää annettuja ohjeita, puhuu ymmärrettävästi	
10. Muita yhteisesti sovittuja tavoitteita ja käytäntöjä esim. esiopetuksen eri sisältöalueilta tai päivittäistoimintoihin liittyen	

ESIOPETUKSEN TOTEUTUS JA TOIMINTATAVAT

11. Millaista yhteistyötä toivotte kodin ja esiopetuksen välillä? Tiedonkulku ja poissaolot?
12. Millaisia toiveita teillä on esiopetuksen toteutuksen suhteen?
13. Esikoulumatkat ja päivähoito
14. Opetusvideot, lasten elokuvat ja tietokonepelit

YHTEISTYÖ

15. Saako esiopetuksen opettaja konsultoida yhteistyötahoja lapsenne kasvuun ja kehitykseen sekä koulunkäynnin aloittamiseen liittyvissä asioissa? Luottamuksellisen keskustelun tarkoituksena on lapsenne yksilöllisen kasvun tukeminen sekä mahdollisimman joustava koulunkäynnin aloittaminen.
16. Muuta tärkeää

Me allekirjoittaneet sitoudumme yhteistyöhön lapsen parhaaksi

Puolangalla _____/_____ _____

huoltaja

huoltaja

esiopettaja

Lapsen esiopetuksen opetussuunnitelma annetaan esiopetusvuoden päätyttyä kotiin. Keväällä esiopetusvuoden arvioinnin yhteydessä esikoulun opettaja ja lapsen huoltajat täyttävät yhteistyössä lapsen tulevaan kouluun lähetettävän siirtotietolomakkeen.

Arviointikeskustelu käyty _____/_____ _____

huoltaja

huoltaja

esiopettaja

PERUSTIEDOT

Lapsen nimi	synt.aika
Esiopetuksen yhteyshenkilö ja yhteystiedot	
Huoltaja/t ja huoltajien yhteystiedot	

PEDAGOGISEN ARVION LAATIMINEN

Pedagoginen arvio laadittu, pvm
Laatimisesta vastanneet opettajat
Muut pedagogisen arvion laatimiseen osallistuneet asiantuntijat
Lyhyt kuvaus huoltajan ja lapsen kanssa tehdystä yhteistyöstä ja päivämäärä/t

PEDAGOGINEN ARVIO

Lapsen kasvun ja oppimisen tilanne kokonaisuutena
Lapsen saama yleinen tuki ja arvio sen vaikutuksista
Lapsen oppimisvalmiudet sekä kasvuun ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
Arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, opiskeluhoollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta tulisi tukea

LAATIMISESSA HYÖDYNNETTY SEURAAVIA ASIAKIRJOJA (asiakirjoja ei liitetä pedagogiseen arvioon)

☐ Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, laadittu (pp.kk.vvvv)
☐ Yleisen tuen aikana laadittu lapsen esiopetuksen opetussuunnitelma, laadittu (pp.kk.vvvv)
☐ Kuntoutussuunnitelma, laadittu (pp.kk.vvvv)
☐ Mahdolliset muut asiakirjat, mitkä ja niiden laatimispäivämäärät (pp.kk.vvvv)

KÄSITTELY MONIAMMATILLISESSA OPISKELUHUOLTOTYÖSSÄ

Käsittelyn päivämäärät (pp.kk.vvvv)
Pedagogisen arvion ja opiskeluhoollon moniammatillisen käsittelyn perusteella tehty ratkaisu
☐ Lapsi ei tarvitse tehostettua tukea ☐ Lapselle aloitetaan tehostettu tuki ☐ Tehostettua tukea jatketaan

Päiväys, allekirjoitukset

____ / ____ 20____

huoltajan allekirjoitus

huoltajan allekirjoitus

esiopettajan allekirjoitus

PERUSTIEDOT

Lapsen nimi	synt.aika
Esiopetuksen yhteyshenkilö ja yhteystiedot	
Huoltaja/t ja huoltajien yhteystiedot	

PEDAGOGISEN SELVITYKSEN LAATIMINEN

Pedagoginen selvitys laadittu (pp.kk.vvvv)
Pedagogisen selvityksen kokoamisesta ja erityisen tuen tarpeen arvion tekemisestä vastannut esiopetuksen opettaja
Lapsen oppimisen etenemisestä selvityksen tehneet esiopettaja/t
Tehostetusta tuesta ja lapsen kokonaistilanteesta moniammatillisena yhteistyönä selvityksen antaneet
Selvitys huoltajan ja lapsen kuulemisesta ja päivämäärä

PEDAGOGINEN SELVITYS

Lapsen kasvun ja oppimisen tilanne kokonaisuutena
Lapsen saama tehostettu tuki ja arvio sen vaikutuksista
Lapsen oppimisvalmiudet sekä kasvuun ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
Arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, opiskeluhoollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta tulisi tukea

LAATIMISESSA HYÖDYNNETTY SEURAAVIA ASIAKIRJOJA (asiakirjoja ei liitetä pedagogiseen selvitykseen)

☐ Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, laadittu (pp.kk.vvvv)
☐ Pedagoginen arvio, laadittu (pp.kk.vvvv)
☐ Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma, laadittu (pp.kk.vvvv)
☐ HOJKS (mikäli lapsi saanut aiemmin erityistä tukea), laadittu (pp.kk.vvvv)
☐ Kuntoutussuunnitelma, laadittu (pp.kk.vvvv)
☐ Mahdolliset muut asiakirjat, mitkä ja niiden laatimispäivämäärät (pp.kk.vvvv)

ARVIO LAPSEN ERITYISEN TUEN TARPEESTA

Selvitysten perusteella tehty arvio lapsen erityisen tuen tarpeesta ☐ Lapsi ei tarvitse erityistä tukea ☐ Lapsi tarvitsee erityistä tukea
Arvion perustelut
Päiväys, allekirjoitukset ____ / ____ 20____
huoltajan allekirjoitus huoltajan allekirjoitus esiopettajan allekirjoitus

PERUSTIEDOT

Lapsen nimi	synt.aika
Esiopetuksen yhteyshenkilö ja yhteystiedot	
Huoltaja/t ja huoltajien yhteystiedot	
Tehostetun tuen antaminen käsitelty moniammatillisessa opiskeluhoultotyössä Käsittelypäivämäärä (pp.kk.vvvv)	
Esiopetuksen järjestäjä	
Mahdollinen päätös perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta Päätöspäivämäärä(pp.kk.vvvv)	Päätöksen tekijä

LAPSEN ESIOPETUKSEN OPPIMISSUUNNITELMAN LAATIMINEN

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma laadittu (pp.kk.vvvv)
Laatimisesta vastannut esiopetuksen opettaja
Muut lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laatimiseen osallistuneet
Lyhyt kuvaus huoltajan ja lapsen kanssa tehdystä yhteistyöstä ja päivämäärät (pp.kk.vvvv)

LAPSEN ESIOPETUKSEN JA TUKITOIMIEN JÄRJESTÄMINEN

(Täytetään ne kohdat, jotka ovat tarpeen asianomaisen lapsen kohdalla)

Lapsen oppimisvalmiudet sekä kasvuun ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
Lapsen oppimisvalmiuksiin, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin sekä sosioemotionaalisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
Pedagogiset ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, opetusmenetelmät ja työskentelytavat, kommunikointitavat, erityiset apuvälineet, oppimateriaalit ja muu tuki
Fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön liittyvät, opiskeluhoollolliset tai muut ratkaisut
Moniammatillisen yhteistyön kuvaus ja eri toimijoiden vastualueet
Yhteistyön toteuttaminen huoltajan ja lapsen kanssa, huoltajan tarjoama tuki
Lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatustoimintaan ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
Lapsen edistymisen seuranta ja arviointi, arviointitavat ja ajankohdat sekä lapsen itsearviointi

LAATIMISESSA ON HYÖDYNNETTY SEURAAVIA ASIAKIRJOJA (asiakirjoja ei liitetä oppimissuunnitelmaan)

☐ Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, laadittu (pp.kk.vvvv)
☐ Yleisen tuen aikana laadittu lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma, laadittu (pp.kk.vvvv)
☐ Pedagoginen arvio, laadittu (pp.kk.vvvv)
☐ Kuntoutussuunnitelma, laadittu (pp.kk.vvvv)
☐ Mahdolliset muut asiakirjat, mitkä ja niiden laatimispäivämäärät (pp.kk.vvvv)

ARVIOINTI LAPSEN ESIOPETUKSEN OPPIMISSUUNNITELMAN TARKISTAMISTA VARTEN

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma tarkistetaan seuraavan kerran (kk.vvvv)
Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman toteutumisen arvioinnit ja niiden pvm:t (pp.kk.vvvv)
Arviointiin osallistuneet
Lapsen edistyminen esiopetuksen oppimissuunnitelmassa hänelle määritellyissä tavoitteissa
Arvio lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan kirjattujen opetusjärjestelyjen, toimintatapojen ja tukitoimien sopivuudesta ja riittävydestä

Päiväys, allekirjoitukset

____ / ____ 20____

huoltajan allekirjoitus

huoltajan allekirjoitus

esiopettajan allekirjoitus

PERUSTIEDOT

Lapsen nimi	synt.aika
Esiopetuksen yhteyshenkilö ja yhteystiedot	
Huoltaja/t ja huoltajien yhteystiedot	
Erityisen tuen päätös Päätöspäivämäärä (pp.kk.vvvv)	Päätöksen tekijä
Esiopetuksen järjestäjä	
Oppivelvollisuus Yleinen oppivelvollisuus alkaa (pp.kk.vvvv)	Pidennetty oppivelvollisuus alkaa/alkanut (pp.kk.vvvv)
Mahdollinen päätös perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta Päätöspäivämäärä (pp.kk.vvvv)	Päätöksen tekijä

HOJKSin LAATIMINEN

Hojks laadittu (pp.kk.vvvv)
Laatimisesta vastannut esiopetuksen opettaja
Muut HOJKSin laatimiseen osallistuneet
Lyhyt kuvaus huoltajan ja lapsen kanssa tehdystä yhteistyöstä ja päivämäärät (pp.kk.vvvv)

LAPSEN ESIOPETUKSEN JA TUKITOIMIEN JÄRJESTÄMINEN

(Täytetään ne kohdat, jotka ovat tarpeen asianomaisen lapsen kohdalla)

Lapsen oppimisvalmiudet sekä kasvuun ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
Lapsen oppimisvalmiuksiin, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin sekä sosioemotionaalisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
Edistymisen seuranta ja arviointi, arviointitavat ja ajankohdat sekä lapsen itsearviointi
Pedagogiset ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, opetusmenetelmät ja työskentelytavat, kommunikointitavat, erityiset apuvälineet, oppimateriaalit ja muu tuki
Fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön liittyvät, opiskeluhaullolliset tai muut ratkaisut
Erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden sekä tuki- ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen ja eri toimijoiden vastuualueet
Kuvaus lapsen esiopetuksen järjestämisestä muun esiopetuksen yhteydessä ja/tai erityisryhmässä
Kuvaus siitä, miten erityisryhmässä esiopetusta saava lapsi integroituu muuhun esiopetukseen
Moniammatillisen yhteistyön kuvaus ja eri toimijoiden vastuualueet

Kuvaus lapsen esiopetuksen kuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjauksesta ja valvonnasta
Yhteistyön toteuttaminen huoltajan ja lapsen kanssa, huoltajan tarjoama tuki
Lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatustoimintaan ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa

LAATIMISESSA ON HYÖDYNNETTY SEURAAVIA ASIAKIRJOJA (asiakirjoja ei liitetä HOJKSiin)

☐ Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, laadittu (pp.kk.vvvv)
☐ Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma, laadittu (pp.kk.vvvv)
☐ Pedagoginen selvitys, laadittu (pp.kk.vvvv)
☐ Kuntoutussuunnitelma, laadittu (pp.kk.vvvv)
☐ Asiantuntijalausunnot, mitkä ja niiden antopäivämäärät (pp.kk.vvvvv)
☐ Muut asiakirjat, mitkä ja niiden laatimispäivämäärät (pp.kk.vvvv)

ARVIOINTIA HOJKSiin TARKISTAMISTA VARTEN

HOJKS tarkistetaan seuraavan kerran (kk.vvvv)
HOJKSiin toteutumisen arvioinnit ja niiden pvm:t (pp.kk.vvvv)
Arviointiin osallistuneet
Lapsen edistyminen HOJKSissa hänelle määritellyissä tavoitteissa
Arvio HOJKSiin kirjattujen opetusjärjestelyjen, toimintatapojen ja tukitoimien sopivuudesta ja riittävydestä

Päiväys ja allekirjoitukset

_____ / _____ 20_____

_____ huoltajan allekirjoitus

_____ huoltajan allekirjoitus

_____ esiopettajan allekirjoitus

Puolangan kunta/Esiopetus HUOLTAJAN/HUOLTAJIEN KIRJALLINEN SUOSTUMUS OPISKELUHUOLTOTYÖHÖN OSALLISTUVISTA HENKILÖISTÄ

Opiskeluhoolto

Opiskeluhoolto kuuluu kaikille esiopetuksessa työskenteleville sekä opiskeluhoitopalveluista vastaaville viranomaisille. Sitä toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Opiskeluhoolto on sekä yhteisöllistä että yksilöllistä tukea. Opiskeluhoollolla edistetään lapsen oppimista sekä tasapainoista ja tervettä kasvu- ja kehitystä.

Laki perusopetuslain muuttamisesta

Henkilötietojen käsittelyssä lähtökohtana on luottamuksellisuus ja yhteistyö opiskelijan ja huoltajan kanssa. Kun opiskeluhoitotyössä käsitellään yksittäistä opiskelijaa koskevaa asiaa, asian käsittelyyn voivat osallistua ne oppilaan opetukseen ja opiskeluhoitotyön järjestämiseen osallistuvat, joiden tehtäviin opiskelijan asian käsittely välittömästi kuuluu.

Opiskeluhoitotyössä käsitellään monia opiskelijaa ja hänen perhettään koskevia tietoja, jotka ovat lainsäädännön mukaan salassa pidettäviä. Salassapidolla tarkoitetaan asiakirjan pitämistä salassa ja kieltoa ilmaista tietoa suullisesti eli vaihtoehtoisuutta sekä kieltoa käyttää salaista tietoa omaksi eduksi tai toisen vahingoksi.

Opiskeluhoitotyöhön osallistuvilla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskelijan opettajalle ja perusopetuslain mukaisesta opetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417 Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin. Viranomaiset ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

Lapsen nimi: _____

Opiskeluhoitoryhmä kokoontuu _____ Aika: _____ Klo: _____ Paikka: _____

Toivon / toivomme, että lapseni / lapsemme opiskeluhoitotyöhön osallistuvat:

kaikki alla olevat saavat osallistua

Vain seuraavat:

- rehtori tai vararehtori
- esikoulun / luokanopettaja
- erityisopettaja, vuosiluokat 1-6
- pienryhmän opettaja
- terveydenhoitaja
- sosiaalityöntekijä
- psykiatrinen sairaanhoitaja
- henk.kohtainen avustaja
- muu, kuka
- opiskelija / työharjoittelija

Pääsen mukaan kokoukseen _____ En pääse mukaan kokoukseen
huoltaja

Pääsen mukaan kokoukseen _____ En pääse mukaan kokoukseen
huoltaja

Tarvittaessa konsultoidaan neuvolalääkäriä/koululääkäriä psykologia

Lapsen virallinen huoltaja: Äiti ___ Isä ___ Muu ___ Kuka? _____

Puolangalla ___/___ 20___

Huoltajan allekirjoitus: _____ Huoltajan allekirjoitus: _____

Lomake palautetaan lapsen opettajalle ennen opiskeluhoitoryhmää. Kiitos!

OPISKELUHUOLTORYHMÄN KOKOUS

___.___.20__

Asian vireille panija: _____

Aihe:

Huoltajan/huoltajien terveiset opiskeluhuoltoryhmälle:

Päätetyt jatkotoimenpiteet, niiden perustelut, toimijat, aikataulu ja seuranta:

Asian käsittelyyn osallistuneet:

Mitä tietoja siirretty ja kenelle:

Huoltajan allekirjoitus

Huoltajan allekirjoitus

Henkilötietojen käsittelystä vastaa rekisterinpitäjänä opetuksen järjestäjä. Huoltajille annetaan lomakkeesta omat kappaleet.

Hakemus pidennettyä oppivelvollisuutta ja erityisen tuen päätöstä tai erityisen tuen purkua varten

Lapsen tiedot

Nimi	Henkilötunnus
Osoite ja puhelin	
Isän nimi	Osoite ja puhelin
Äidin nimi	Osoite ja puhelin
Muu huoltaja	Osoite ja puhelin

Hakemus

Lapselle haetaan ☐ pidennettyä oppivelvollisuutta, alkaen _____ ☐ erityisen tuen päätöstä, alkaen _____ ☐ erityisen tuen purkua, alkaen _____

Aiempi erityisen tuen päätös

§ _____ pvm _____

Päätöksen voimassaolo

Päätös on voimassa toistaiseksi, päätös tarkistetaan ainakin 2 vuosiluokan jälkeen ja ennen 7 vuosiluokalle siirtymistä sekä aina oppilaan tuen tarpeen muuttuessa.

Lapsen pääsääntöinen opetusryhmä

--

Opetusjärjestelyt

☐ Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen. ☐ Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen. ☐ Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

Tulkitsemis- ja avustajapalvelut

☐ avustajapalvelut ☐ tulkitsemispalvelut ☐ muut palvelut

Päiväys, allekirjoitukset ja nimenselvennykset

aika _____ / _____ 20____ paikka _____
huoltaja _____ huoltaja _____
rehtori _____

Liitteet

☐ pedagoginen selvitys ☐ muut asiantuntijalausunnot kpl _____
--

Puolangan kunta/Esiopetus
Tietoja tulevasta koululaisesta
alkuopetuksen suunnittelun tueksi

Esioppilaan nimi:	synt.aika:
1.Omatoimisuus, päivittäistoiminnot	
2.Sosiaaliset taidot ja tunneilmaisuu	
3.Motoriikka, visumotoriikka, hahmotus	
4.Kielelliset valmiudet	
5.Matemaattiset valmiudet	
6.Työskentelytaidot ja käyttäytyminen oppimistilanteessa	
7.Muuta	

On saanut tukea oppimisvalmiuksiin _____

Päiväys ja allekirjoitukset

Puolangalla _____/_____

huoltajan allekirjoitus

huoltajan allekirjoitus

esiopettajan allekirjoitus

Puolangan kunta/Esiopetus
TIETOJA TULEVASTA ESIOPPILAASTA
esiopetuksen suunnittelun tueksi

Lapsen nimi: _____ Syntymäaika: _____

Osoite: _____

Lapsen aiemmat päivähoitopaikat: _____

Lapsen vahvuudet, kiinnostuksen kohteet
Lapsen leikki- ja toimintataidot, toimiminen ryhmässä, keskittyminen ohjattuun toimintaan
Tunteiden ilmaisu ja toimiminen ristiriitaisissa tilanteissa
Omatoimisuus (ruokailu, siisteys, pukeminen)
Kielellinen kehitys (puheen ymmärtäminen, oma ilmaisu, äännevirheet)
Lapsen motoriset taidot (tasapaino, pallottelu, juoksu, hyppiminen, kynän/saksien käyttö)
Muuta huomioon otettavaa (esim. yhteistyötahot: erityisopettaja, terapeutit; jatkuuko terapiajakso?)
Vanhempien terveiset esikouluun

Lastani koskevat tiedot saa siirtää esiopetukseen ja mahdolliseen aamu- ja iltapäivähoitoon.

Kyllä _____ Ei _____

Päiväys ___/___20___

Päivähoidon työntekijä

Huoltajan allekirjoitus

Puolangan kunta/Esiopetus

Esiopetuksen opiskeluhoitosuunnitelma

1. Opiskeluhoillon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhoillon palvelut
Opiskeluhoiltoa järjestetään päiväkodissamme kahdella tasolla ja näiden avulla tuemme esiopetusryhmän yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia. Monialainen opiskeluhoitoryhmämme on tiiviissä yhteistyössä lastenneuvolan, lastensuojelun ja perusopetuksen kanssa sekä erikoissairaanhoidon kanssa.
2. Yhteisöllinen opiskeluhoilto ja sen toimintatavat
Yhteisöllisessä opiskeluhoiltoyössä seuraamme, arvioimme ja kehitämme esiopetusryhmän hyvinvointia esiopetuksen opetussuunnitelman ja opiskeluhoillon toimintasuunnitelman mukaisesti. Huolehdimme ryhmän terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Opiskeluhoiltoyötä ohjaa lapsen ensisijaisuus. Teemme tiiviisti yhteistyötä varhaiskasvatuksen, neuvolan, koulun ja muiden kunnan lasten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa. Esiopetuksessa käydään syksyllä esiopetuksen alkaessa läpi esiopetukseen osallistuvien lasten tuen tarpeet ja kehitykseen ja oppimiseen liittyvät asiat. Keväällä arvioimme suunnitelmien toteutumista ja siirrämme tiedon koulun opiskeluhoiltoyhmälle.
Yksikkökohtainen opiskeluhoillon kokoonpano ja toimintatavat
Esiopetuksen opiskeluhoiltoyhmän muodostavat esiopettaja ja psykologi, tarpeen mukaan varhaiserityisopettaja / erityisopettaja ja tarvittaessa päiväkodin johtaja. Tarvittaessa ryhmään voidaan kutsua muita asiantuntijoita. Yksittäistä lasta koskevissa palavereissa on läsnä ainoastaan ne henkilöt, joille lapsen opetus ja ohjaus välittömästi kuuluvat. Esiopettaja kutsuu ryhmän koolle.
Opiskeluhoillon yhteistyö muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa sekä erityisesti esiopetuksen siirtymävaiheissa
Teemme tiivistä yhteistyötä koko toimintavuoden ajan varhaiskasvatuksen kanssa, koska osa esikoululaisista on esiopetuksen lisäksi myös varhaiskasvatuksessa. Perusopetuksen kanssa tehdään yhteistyötä tarpeen mukaan esikouluvuoden aikana ja erityisesti keväällä siirtymävaiheessa.
Tapaturmien ehkäisy sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus
Päiväkodin esiopetukseen on laadittu turvallisuussuunnitelma lasten ensiavun järjestämisestä ja hoitoonohjauksesta. Lisäksi henkilökunnan kanssa on sovittu pihasäännöistä ja lasten valvonnan merkityksestä.
Esiopetuksen kuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet
Varhaiskasvatuksen turvallisuussuunnitelma sisältää lasten kuljetuksiin liittyvät ohjeet. Kuljetusoppilaiden kohdalla teemme yhteistyötä koulun kuljetusvastaavan, kuljettajien ja vanhempien kanssa. Retkille lähdettäessä otamme mukaan ensiapuvälineet ja lasten yhteystiedot. Lapsilla on aina yllään huomioliivit ja vastuutyöntekijällä matkapuhelin. Retken vastuuhenkilö tekee myös kirjallisen retkisuunnitelman ennen retkeä.
Suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
Kasvatushenkilöstö vastaa sovittujen ohjeiden mukaisesti esikoululaisten turvallisuudesta niin sisällä kuin ulkoilutilanteissa. Henkilökunta seuraa lasten välistä vuorovaikutusta ja puuttuu tarvittaessa tilanteeseen. Katso Varhaiskasvatuksen/esiopetuksen kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma.
Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa
Päiväkodin esiopetusryhmässä toimimme varhaiskasvatukseen laaditun turvallisuussuunnitelman mukaisesti.
3. Yksilökohtaisen opiskeluhoillon järjestäminen
Yksilökohtainen opiskeluhoilto perustuu aina huoltajan suostumukseen. Varhaisen tuen turvaamisessa ja ongelmien ehkäisyssä järjestämme yksilökohtaista opiskeluhoiltoa, jota ovat terveydenhuoltopalvelut, sosiaalityö ja monialainen opiskeluhoilto. Yksittäisen lapsen tuen tarpeen selvittämiseksi ja opiskelijahuollon palvelujen järjestämiseksi kootaan asiantuntijaryhmä. Ryhmän koollekutsujana toimii henkilö, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu.
4. Opiskelijahuollon yhteistyön järjestäminen lasten ja huoltajien kanssa
Lapsen huoltajalle annetaan tietoa käytettävissä olevasta opiskeluhoillosta ja vanhempia ohjataan hakemaan tarvitsemiin palveluihin.
5. Opiskeluhoillon toteuttaminen ja seuraaminen
Opiskelijahuollon ohjausryhmä vastaa opiskelijahuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Esiopetuksen henkilöstö arvioi vuosittain opiskelijahuoltoyön käytäntöjen toteutumista ja kehittämistarpeita.

Puolangan kunta

Esiopetuksen tieto- ja viestintätekniikan opetussuunnitelma

Työskentelytaidot

- osaa avata ja sulkea laitteen sekä sulkea käyttämänsä ohjelmat opettajan ohjauksessa
- osaa käyttää hiiren, näppäimistön ja kosketusnäytön perustoimintoja
- löytää ja tunnistaa kirjaimet ja numerot näppäimistöltä tai kosketusnäytöltä
- harjoittelee tallentamista ja tulostamista opettajan ohjauksessa

Tiedonhallintataidot

- osaa kirjoittaa oman nimensä
- harjoittelee ohjelmien ja sovellusten käyttöä opettajan ohjauksessa
- harjoittelee kuvaamista, äänittämistä ja videointia mobiililaitteilla opettajan ohjauksessa
- harjoittelee tiedon hakemista eri tietolähteistä opettajan ohjauksessa
- tutustuu ja harjoittelee opettajan ohjauksessa videoyhteyden ja sähköpostin käyttöä

Vastuullinen ja turvallinen toiminta

- osaa avata, sulkea ja ladata käyttämänsä tvt-laitteet
- osaa noudattaa huolellisuutta ja varovaisuutta käsitellessään tietoteknisiä laitteita
- harjoittelee medialukutaitoa ohjatusti (esim. keskustelut ohjelmista, kuvista, elokuvista)

Esiopetuksessa tieto- ja viestintätekniikka on mukana luonnollisena osana kaikkea toimintaa. Lapsi on itse aktiivinen toimija, joka dokumentoi, havainnoi, tuottaa, etsii tietoa, harjoittelee ja toteuttaa omia ideoita yksin ja toisten kanssa. Opettaja mahdollistaa tvt:n hyödyntämisen monipuolisesti eri oppimiskokonaisuuksissa. Toiminnan lähtökohtana on lapsen ja lapsiryhmän mielenkiinnon kohteet, ilmiöpohjainen oppimien ja esiopetuksen oppimisympäristön laajentaminen ryhmätilan ulkopuolelle. Lapsi dokumentoi kuvin, videoin, äänittein omaa ja ryhmän toimintaa ja tuotoksia, harjoittelee mediaesitysten tekemistä sekä harjoittelee niiden tallentamista. Lapsi hakee ideoita ja tietoa eri lähteistä opettajan ohjauksessa. Lapsi harjoittelee kirjoittamiseen ja lukemiseen sekä matematiikkaan liittyviä asioita tvt:n avulla. Esiopetuksessa tutustutaan mediatarjontaan, harjoitellaan yhdessä medialukutaitoa ja tuotetaan omia esityksiä. Opetuksessa käytetään erilaisia oppimispelejä ja sovelluksia. Opettaja ohjaa lasta turvalliseen ja vastuulliseen toimintaan.

